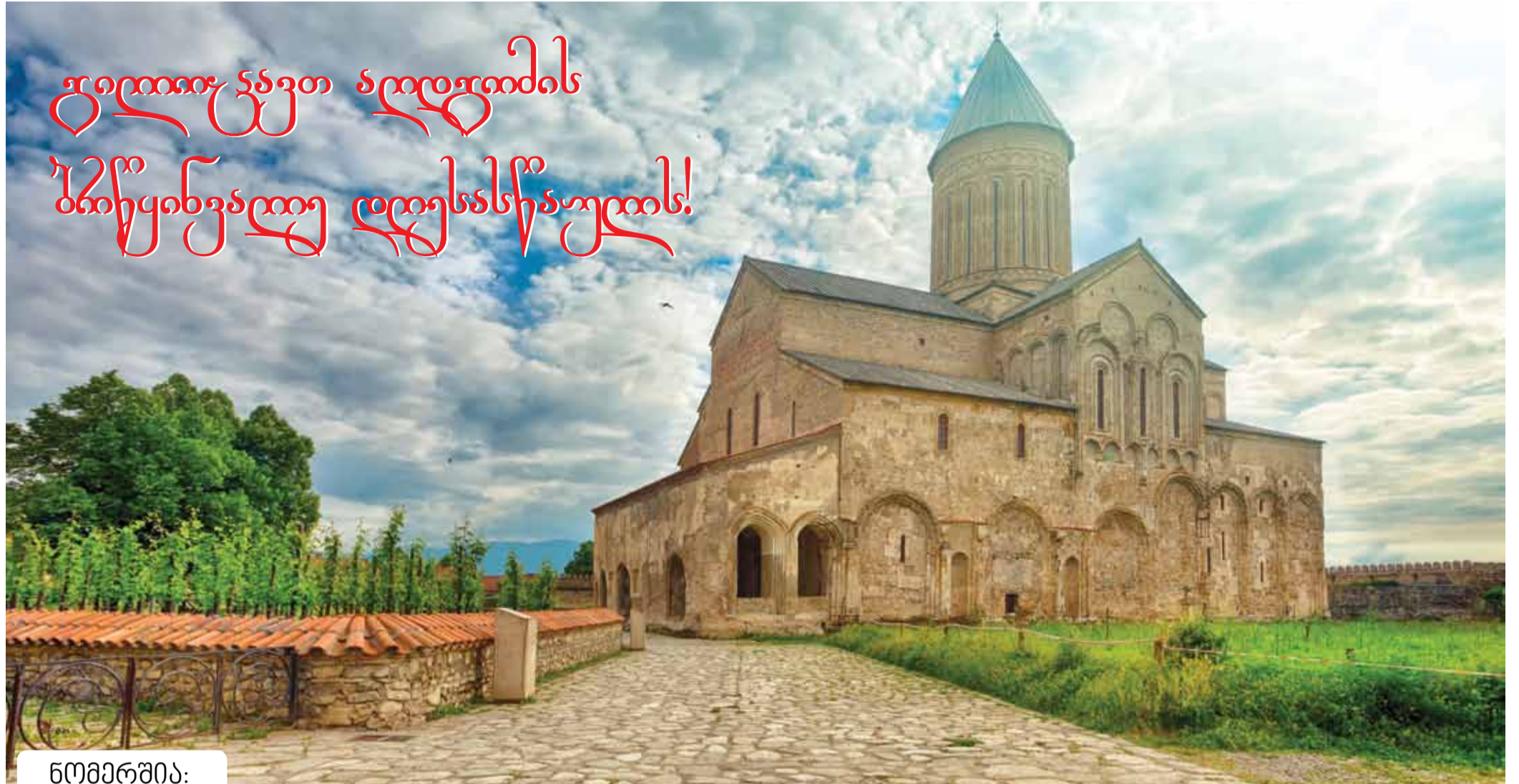

ჩვენნი სოფელი

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა

აპრილი/2016 ■ N7

გილიჯავთ აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაულს!

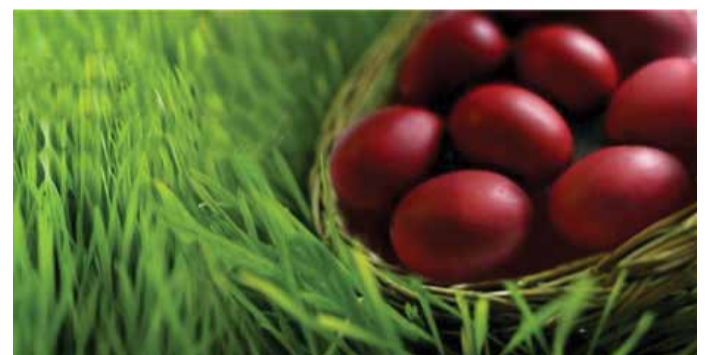
ნომერშია:

ინტერვიუ ოთარ დანელიასთან

გვ. 2

საპარტევლო - ღვინის დაყენების
8000 წლის უწყვეტი ისტორია

გვ. 14

აგროდაგლვევა

გვ. 11

თხილის ტექნიკური რეგლამენტი

გვ. 7

რჩევა ფარმეგობისთვის
საშემოდგომო ხორბალი

გვ. 6

აბმის წარმოების საინვესტიციო
შესაძლებლობები

გვ. 16

ქეძმაზიოცად აღდგა ქრისტე!
ყველს მსბთლმადღებელ
ქრისტეანს გილიჯავთ
ესთ ქრისტეს აღდგომის
ბრწყინვალე დღესასწაულს.
უფლის წყალობით ბედნიერ
ცხოვრებას და დღეგრძობას
გისურვებთ.

სოფლის მეურნეობის მინისტრი
ოთარ დანელია

ინტერვიუ ოთარ დანელიასთან

ხშირად ვამბობ და პრაქტიკულად, შეიძლება ითქვას, სლოგანადაც გვექცა: ვაქციით საქართველო სოფლის მეურნეობის პროდუქტების ექსპორტიორ ქვეყნად

„ჩვენმა ხელისუფლებამ, მოსვლის დღიდან, მთავარ პრიორიტეტად აგრარული სექტორი დაასახელა. სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მეტი პასუხისმგებლობა დაეკისრა, რომელსაც ქვეყნის პოლიტიკური კურსის ერთგულების პასუხისმგებლობაც მოჰყვა.

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებისა და „დრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებით“ (DCFTA) გათვალისწინებული ვალდებულებების თანახმად, სამინისტრომ საქართველოში სანტარიული და ფიტოსანტარიული სფეროების მარეგულირებელი კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან დაახლოების რეკომენდაციები მიიღო“, - აღნიშნავს ოთარ დანელია.

რა ძირითადი პრიორიტეტების გათვალისწინებით მუშაობს სამინისტრო, რამდენად წარმატებით ასრულებს ასოცირების ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს? რა პრობლემებია? რომელია აგრარული სექტორის პრიორიტეტული დარგი? სად ხედავს საკუთარ თავს უწყება გარე მოვარების პრობლემის მოგვარების საკითხში? რას იტყვის წინასაარჩევნოდ ოთარ დანელია წლების განმავლობაში პოლიტიკურ სამიზნედ ქვეულ რთველის საკითხზე? ამ და სხვა კითხვებს სოფლის მეურნეობის მინისტრი ოთარ დანელია პასუხობს.

- მთავრობის რეფორმის 4 პუნქტიანი გეგმის თანახმად, ეკონომიკის წინსვლაში, პროფესიული განათლების ამაღლებასა და სივრცითი ინფრასტრუქტურის მოწყობაში სოფლის მეურნეობის მიმართულებებს მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება.

აგრარულ დარგში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევა ფულად რესურსებზე ხელმისაწვდომობა იყო. ვინაიდან, როგორც საბანკო, ისე კერძო სექტორს ამ მიმართულებით გამოცდილება არ გააჩნდა. შესაბამისად, ამას დასჭირდა გარკვეული პერიოდი. ვფიქრობ, დღეს უკვე ყველასთვის ნათელია, რომ დარგი რენტაბელურია – აქ შეიძლება ბიზნესის კეთება და სოფლის მეურნეობაში ძალიან დიდი სარგებელია; ჩვენს პროდუქტებზე ძალიან დიდი მოთხოვნაა. ხშირად ვამბობ და პრაქტიკულად, შეიძლება ითქვას, სლოგანადაც გვექცა: ვაქციით საქართველო სოფლის მეურნეობის პროდუქტების ექსპორტიორ ქვეყნად.

აგრარულ დარგში პროგრესი სახეზეა – ჩვენ უკვე გვაქვს 148-მდე ახალი საწარმო. ესენია როგორც საგრანტო, ისე შეღავათიანი აგროკრედიტის ფარგლებში დაფინანსებული საწარმოები. 700-მდე საწარმო, რომელიც, როგორც გაფართოების, ისე სტანდარტების კუთხით, მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა. ბაზრის დივერსიფიკაციის კუთხით ევროკავშირის ბაზრები პირველია, რომელზეც აქტიურად ვმუშაობთ - დაწყებული გამოფენებიდან, დამთავრებული სტანდარტების იმპლემენტაციითა და ჰარმონიზაციის პროცესით, რომელიც ასოცირების ხელშეკრულებაში,

დარგი რენტაბელურია - აქ შეიძლება ბიზნესის კეთება და სოფლის მეურნეობაში ძალიან დიდი სარგებელია.

სოფლის მეურნეობის ნაწილში ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მიმართულებაა. აგრარულ ნაწილზე მოდის 400-ზე მეტი დირექტივა, რომელიც შესასრულებელი გვაქვს. სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ყველაზე დატვირთული უწყებაა სტანდარტების იმპლემენტაციის დანერგვის კუთხით.

ასევე, მნიშვნელოვანია იმ სენსიტიურობის გათვალისწინება, რომელიც დარგს ახლავს; ან ჩვენ გვაქვს სოფელი, ან ჩვენს მეგობრებს აქვთ; საბოლოოდ, ყველანი სოფლებიდან მოვდივართ და მნიშვნელოვანია, კარგად გვესმოდეს ის გულისტკივილი, რაც იქ არის; ყველა სტანდარტი ამ რეალობის გათვალისწინებით უნდა დავნერგოთ, შემოვიღოთ რეგულაციები. ეს რეგულაციები არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იყოს სასჯელი, ეს უნდა იყოს შეღავათი.

მნიშვნელოვანი მიმართულებაა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაცია. ამ კუთხით ძალიან დიდი გამოწვევა დაგვხვდა. პრაქტიკულად, ყველა მოლოდინი რეალობად ვაქციეთ. ეს არ არის ჩვენი სიტყვები. ეს არის ევროპელი ექსპერტების შეფასება. იმ პერიოდში, როცა გვემით გათვალისწინებული იყო 50 კოოპერატივის შექმნა, 1000-ს გავცდით. ეს არ არის მხოლოდ რაოდენობა, ეს არის გამართული სისტემა, რომელშიც წარმოდგენილია ოჯახები, სოფლები. კოოპერატივების წარმომადგენლებმა ძალიან კარგად იციან იმ შეღავათების შესახებ, რომელსაც სახელმწიფო სთავაზობს და ის პირობები, რომელიც უნდა შეასრულონ. ძალიან მკაცრად ვაკონტროლებთ, რომ არავინ დაარღვიოს კარგად ჩამოყალიბებული ის ნორმები და სტანდარტები, რომლებიც აუცილებელი წინაპირობაა ოპერირებისთვის და, ამავდროულად, ვცდილობთ, თანამშრომლობით, საზიარო რესურსების კოოპერირებით, ამ ადამიანებმა მაქსიმალური სარგებელი მიიღონ, რაც, რა თქმა უნდა, მარტივი არ არის. და რასაც სჭირდება ინტენსიური კომუნიკაცია.

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო აქტიურად მუშაობს მელიორაციის კუთხით. ბოლო ორი წლის განმავლობაში კოლოსალური რაოდენობის სამუშაოებია ჩატარებული. განსაკუთრებით უნდა აღვნიშნო ჩვენი ძალებით ჩატარებული სამუშაოები, ვინაიდან ჩვენ ამისთვის არ გვჭირდებოდა შესყიდვის განსაკუთრებული პირობები. პროექტირებას საკუთარი რესურსით ვახერხებთ. გვაქვს ტექნიკა, რომელიც ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკიდან საჩუქრად მივიღეთ, დაახლოებით 11 მილიონი ლარის ღირებულების, რომელმაც 13 ივნისის სტიქიის დროს, სალიკვიდაციო სამუშაოებში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა. ჩვენ გვქონდა ბაზა, სადაც ამორტიზებული, პრაქტიკულად უვარგისი ტექნიკა იყო. მივიღეთ ახალი ტექნიკა, მათ შორის,

სატვირთო თვითმცლელები და ძალიან ბევრი რამ, რაც მნიშვნელოვანია მელიორაციისთვის.

ძალიან მნიშვნელოვანი მიმართულებაა სურსათის უვნებლობა. ამ კუთხით ყველაზე დიდი მიღწევა რძისა და რძის პროდუქტების რეგლამენტის პრაქტიკაში დანერგვაა. ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ვნებათაღელვის საგანი იყო მცენარეული და ცხოველური ცხიმების ეტიკეტირებაზე გამიჯვნის საკითხი. დღეისათვის, რძის პროდუქტების ნაწილში დარღვევები პრაქტიკულად აღარ არის. დღეს თუ ვყიდულობთ მანონს, ის არის ნამდვილად მანონი და თუ არ არის მანონი, მას „მანონი“ არ აწერია.

აღსანიშნავია, რომ ვეტერინარიის კუთხით სახელმწიფო ვაქცინაციის არაერთი პროგრამა გვაქვს; შედარებისთვის, მაშინ, როცა საქართველოში ძალიან ბევრი დაავადების პრევენცია ვერ ხდებოდა, დღეს გვაქვს რეაგირების, მონიტორინგისა და იდენტიფიცირების ძალიან სწრაფი მექანიზმები. ამავდროულად, გავხდით გაცილებით გამჭვირვალეები და ცხოველთა ჯანდაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციის ნებისმიერი საექვო გარემოებისა და გატარებული ღონისძიებების შესახებ სწრაფად ვაცნობებთ, რაც საქართველოს კეთილსაიმედოობის კუთხით ერთი ათად ამაღლებს. ძალიან კარგი და მობილიზებული სპეციალისტები გვყავს. სემინურად ვაკონტრაქტებთ დამატებით ძალას, რათა ვაქცინირების პროცესი დაჩქარებულ ვადებში დასრულდეს. ასევე, შევიმუშავეთ ბრუცელოზის პროგრამა; დავინყეთ გადასარევი ტრასების მონესრიგება. ბიოუსაფრთხოების პუნქტები უკვე ავაშენეთ და კიდევ რამდენიმეს აშენებას ვაპირებთ. ჩამოსული იყო არაერთი ჯგუფი, დღევანდელია და არ არის გამორიცხული, რომ ჩვენ გავუწიოთ მათ კონსულტაცია საკუთარ ქვეყანაში ანალოგიური სისტემების დანერგვისთვის.

ძალიან მნიშვნელოვანია მსხვილფეხა ცხოველთა იდენტიფიკაციის პროცესი, რომელიც აქამდე არასისტემური იყო, ახლა სისტემურია და ეს ყველაფერი ელექტრონულ ბაზაში ასახული. დავინყეთ წვრილფეხა რქოსანი პირუტყვის იდენტიფიცირებაც, რაც პრაქტიკაში არ არსებობდა.

გარემოს დაცვის სამინისტროსთან ერთად, ჩვენ ჩავერთეთ ბზის გადარჩენის პროგრამაში; კოლხური ბზის გადარჩენის პროცესი დაწყებულია.

სურსათის ნაწილში ძალიან მნიშვნელოვანია ჰარმონიზაციის პროცესი, რაც ნიშნავს ევროკავშირთან დაახლოების პროცესს. ამ მიმართულებით სამინისტროში ჩამოყალიბებულ ევროკავშირთან ინტეგრაციის დეპარტამენტი. ამ ეტაპზე ველოდებით თავიდან ევროკავშირის გადაწყვეტილებას. ძალიან სერიოზულად ვმუშაობთ თევზთან მიმართებით. მიმდინარე წელი აკვაკულტურის განვითარების კუთხით პრიორიტეტულად გამოვაცხადეთ. ვაკეთებთ შესაძლებლობათა ანალიზს მთელი ქვეყნის მასშტაბით, რომელიც მოგვეცემს პროექტების დიზაინის საშუალებას.

- ამ ეტაპისთვის, რომელია სამინისტროსთვის ყველაზე წარმატებული მიმართულებები?

- ძალიან წარმატებული იყო როგორც გასული, ასევე 2014 წლის ციტრუსის სემონი. ჩვენ მივაკვლიეთ ყველაზე მნიშვნელოვანს – რა იყო პრობლემა. არ არსებობდა შესაბამისი სტანდარტის მქონე მიმღები და გადამამუშავებელი ინფრასტრუქტურა, არ არსებობდა სამაცივრე მეურნეობები, არ არსებობდა საკალიბრაციო და დაფასების მექანიზმები, დამკვეთის შესაბამისი შეფუთვა. ეს ყველაფერი დღეს არსებობს. ამ მიმართულებით უკვე კონკურენციაც გაჩნდა. პოლიტიკური სპეკულაციის საგანი ყოველთვის იყო არასტანდარტული მანდარინი, რომელსაც ხალხი ყრიდა, მერე მიდიოდნენ ტელევიზიები, იღებდნენ ამ გადაყრილ მანდარინს. მაყურებლები ვერ არჩევდნენ, ეს მანდარინი სასურსათო იყო თუ არასტანდარტული. ჩვენ გვქონდა სუბსიდირება არასტანდარტულ მანდარინზე, რათა გლეხს გადაყრის არანაირი მიზეზი არ ჰქონოდა და როგორც შარშან, ისე შარშანწინ, სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირება 10 თეთრი იყო; 10 თეთრს ამატებდა მიმღები საწარმო და, შესაბამისად, 20 თეთრად რეალიზება ფერმერს უღირდა.

ასევე, შეგიძლია ვთქვათ, რომ მეცხოველეობის კუთხით გაზრდილია სულადობა და მერძეობის მიმართულებითაც გაუმჯობესებულია ინფრასტრუქტურა. ყვე-

ინტერვიუ ოთარ დანელიასთან

ლის არაერთი გადამამუშავებელი საწარმო გავითარდა, რომელიც საერთაშორისო სტანდარტებთან აბსოლუტურ თანხვედრაშია. პრაქტიკულად, სოფლის მეურნეობაში ყველა მიმართულება წარმატებულია.

მეფუტკრეობა და მეჩაიობა იქნება კიდევ ერთი საკმაოდ საინტერესო მიმართულება. ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომ დაივიწყოთ ჩვენი ნიშა. ჩვენ არ გვაქვს ამბიცი, რომ სხვა ქვეყნებს შევეჯიბროთ რაოდენობრივად, ჩვენ უნდა შევეჯიბროთ მათ ხარისხობრივად. ქართული პროდუქტი არ უნდა იყოს იაფი, პროდუქტი უნდა იყოს ხარისხიანი. მათ შორის არის ბიონარმობა და ჩვენ ამ მიმართულებას ხელს ვუწყობთ. ქართული პროდუქტის მიმართ ინტერესი იმით არის გამოწვეული, რომ ჩვენს პროდუქტს ეკოლოგიურად და ბიოლოგიურად სუფთა პროდუქტის იმიჯი აქვს.

- სოფლის მეურნეობის სიძლიერე პირდაპირ არის დამოკიდებული როგორც შიდა, ასევე გარე ბაზრის სიძლიერეზე. რომელი გარე ბაზარი აქვს ათვისებული ქართულ პროდუქციას და კონკრეტულად რუსეთის ბაზარზე გვითხარით - ძირითადად რა პროდუქტი გადის რუსეთში?

ჩვენ არ გვაქვს ამბიცი, რომ სხვა ქვეყნებს შევეჯიბროთ რაოდენობრივად, ჩვენ უნდა შევეჯიბროთ მათ ხარისხობრივად.

- არატრადიციული ბაზრით თუ ვიხელმძღვანელებთ, ყველაზე დიდი დაინტერესება გალფის ყურის ქვეყნებიდან მოდის. ასევე, დიდია დაინტერესება ევროპიდან. ევროკავშირს აინტერესებს თევზი და თაფლი. ამ მიმართულებით მონიტორინგის სისტემებზე ვმუშაობთ, რათა დავენეროთ შესაბამისი სტანდარტები ქვეყნის მასშტაბით. ჩვენი ექსპორტის 30% ევროპის ქვეყნებში ხორციელდება. ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების შემდეგ, ევროპასთან ვაჭრობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. აშშ ძალიან მნიშვნელოვანი და მიმზიდველი ბაზარია, თუმცა აქ მარკეტინგული სირთულეები ჩნდება. ამერიკაში პროდუქციის პოპილარიზება ძალიან ძვირია, დიდი ბაზარია და სპეციფიკურ მარკეტინგს მოითხოვს. იაპონიიდან ძალიან დიდია დაინტერესება. ჩინეთი სავაჭრო ნაწილში მნიშვნელოვან ობიექტად რჩება და ეკონომიკის სამინისტროც თავისუფალ ვაჭრობასთან დაკავშირებით ჩვენთან ერთად მუშაობს. შარშან აგროსასურსათო ნაწილში ჩინეთთან ვაჭრობა გავაორმაგეთ. ტრადიციული ბაზარი არის უკრაინა. რუსეთს, რა თქმა უნდა, დიდი წილი უჭირავს, დაახლოებით 24%. რუსეთში გაგვაქვს თითქმის ყველაფერი, გარდა ცხოველური წარმოშობის პროდუქტებისა, რომელზეც ცალკე შეთანხმებაა საჭირო. უნდა ჩამოვიდეს დელეგაცია, მოინახულოს საწარმოები, ასევე, ანალოგიური უნდა გავითაროთ საქართველოს მხრიდან. შემდეგ მოხდება ვალიდაცია მათი მხრიდან, რომელი საწარმო აკმაყოფილებს იმ სტანდარტს, რომელიც მათთვის მისაღებია. ველოდებით კერძო სექტორის აქტიურობას. ჩვენ არ გვაქვს დიპლომატიური ურთიერთობები; შეთანხმება კერძო სექტორის სტრუქტურებს შორის ხდება.

- როდესაც „ქართული ოცნება“ ხელისუფლებაში მოდიოდა, ის ხმადალა აცხადებდა, რომ მისი მთავარი პრიორიტეტი არის სოფლის მეურნეობის განვითარება. ყოველთვის ვსაუბრობთ, რა გავაკეთეთ, მაგრამ იშვიათად ან არასდროს ვამბობთ, რა ვერ გავაკეთეთ და სად შეგვექმნა პრობლემა. ამიტომ მინდა გვითხოთ, მიღწევებთან ერთად, რა არის ის პრობლემები, რომლებიც ჯერ კიდევ დასაძლევია და გადასალახია?

- სოფლის მეურნეობის კუთხით თქვენ თუ მეტყვით, რა ვერ გავაკეთეთ, უფრო კარგი იქნება. ჩვენ შევქმენით პირობები: აგროდამღვევა, რომელიც საერთოდ არ არსებობდა და რომელმაც დააზღვია 200 მილიონ ლარამდე ღირებულების რისკი საქართველოში. სექციის სანინაღმდეგო სისტემა, რომელმაც ძალიან კარგად იმუშავა და გასულ წელს 43 შემთხვევის პრევენცია უზრუნველყო. ჩვენ გვაქვს შეღავათიანი აგროკრედიტი, რომელიც სესხის პროცენტს ასუბსიდირებს და 0%-დან 1% ან 2%-მდე შეიძლება გამოვიდეს საპროცენტო განაკვეთი. გვაქვს საგრანტო კომპონენტი გადამამუშავებელ საწარმოზე, რომელიც 40%-იან საგრანტო კომპონენტს მოიცავს, 50% აგროკრედიტს და მხოლოდ 10%-ის მობილიზებაა საჭირო ბენეფიციარის მხრიდან. ჩვენ გვაქვს „დანერგე მომავალი“, რომელიც ნერგების 70%-სა და წვეთოვანი სისტემის 50%-ს ასუბსიდირებს. „ანარმოე საქართველოს“ ნაწილში, უძრავი ქონების გადაცემა ხდება ოთხმაგი ან ექვსმაგი, გამომდინარე

ლოკაციიდან, ინვესტიციის პირობებით. სახელმწიფომ შექმნა აბსოლუტურად ყველა პირობა. თუ არის რაიმე პირობა, რომელიც ვერ შევქმენით, ჩვენ ამის დაკვეთა გვჭირდება. სახელმწიფომ გაზარდა ბიუჯეტი 30 მილიონიდან 300 მილიონამდე. მცირე ფერმერთა ხელშეწყობის პროგრამაზე სამას მილიონ ლარზე მეტი დაიხარჯა, რომელიც სახნავ და საგაზაფხულო სამუშაოებს ითვალისწინებს. მელიორაციაში 100500 ჰექტრის წყალუმრუნველყოფა მოხდა. მხოლოდ დასავლეთ საქართველოში 650 კილომეტრამდე არხია განმუშავებული და ეს გავითარდა სამ წელიწადში. ჩვენ შევიმუშავეთ განვითარების სტრატეგია და მის საფუძველზე სამოგმედო გეგმა. სამოქმედო გეგმაში განვირეგია, როგორ შევასრულოთ სტრატეგია, მისი ყველა ნაბიჯი, ფაზა; ვაკეთებთ კვარტალურ მიმოხილვას, რათა დავერწმუნდეთ იმაში, რომ ყველა ღონისძიება გატარდა, რაც გეგმით იყო გათვალისწინებული. გეგმაში გათვალისწინებულია მარგი ქმედების კოეფიციენტის შეფასების კრიტერიუმი, რაც განსაზღვრავს ხარისხს და ვადებში შესრულების სტატუსებს. ეს არის ცოცხალი დოკუმენტი და სწორად არის განსაზღვრული პასუხისმგებელი რგოლები. ჩვენ ველოდებით საქსტატიდან შედეგს და გვექნება ამ სტატუსების განხილვა.

- ანუ გეგმაში განვირეგია ვადებით, ყველა ღონისძიება წარმატებით მიმდინარეობს?

- აბსოლუტური წარმატებით, რა თქმა უნდა, ყველაფერი ვერ წარმართება.

- სწორედ ამას გვკითხვებით, სად არის პრობლემა?

- არც ერთი თემა არ არის ჩავარდნილი. სადაც მუშაობენ, სადაც არის პროცესი, იქ ყოველთვის არის რაღაც შეფერხება და საჭიროა შესაბამისი ღონისძიებების დროული გატარება. კვარტალური შეფასებით, სწორედ ამას ვაკეთებთ, თუ რა მდგომარეობაშია ის დავალებები, რომლებიც სამინისტროსთვის არის მაღალპრიორიტეტული. ეს ხუთწლიანი სტრატეგია გვავალებულებს 5 წლის მანძილზე სამომავლო, 20-30-წლიანი განვითარების სტრატეგია შევიმუშაოთ. ჩვენ ვმართავთ სისტემურად, ხარვეზები არის და იქნება, ოღონდ მცირე, ტექნიკური და გამოსწორებადი. ასეთი ხარვეზები ყველა სამუშაო პროცესს ახლავს თან.

- დღევანდელ პოლიტიკურ რეალობაში, ყველაზე მთავარი გამოწვევა, რომლის წინაშეც ხელისუფლება დგას, ასოცირების ხელშეკრულებაა და ამ ხელშეკრულებაში რეფორმების დიდი წილი სწორედ სოფლის მეურნეობაზე მოდის, მაგალითად, პროდუქტის უვნებლობაზე. არსებობს განვირეგია გეგმა, როდის რა ნაბიჯი უნდა გადადგას ქვეყანამ ამ კუთხით. როგორ მივყვებით ამ გეგმას? გვაქვს ჩამორჩენები? რა პრობლემებს წააწყდით?

ხელისუფლება რთველს პოლიტიკურ ინსტრუმენტად არ აქცევს

- მე პირადად ვაკონტროლებ ამ ვადების დაცვის საკითხებს. დავაჩქარეთ კიდევ რამდენიმე მიმართულება, რომლებიც ჩავთვალეთ, რომ ძალიან კომფორტული ვადით იყო წარმოდგენილი. ეს არის თევზისა და თაფლის მიმართულებები და 2017 წლის ნაცვლად, 2016 წელს გადმოვიტანეთ. გვაქვს უფრო დაჩქარებული ტემპი, დაგვიანება არ ყოფილა და არ იქნება. შევქმენით სპეციალური დეპარტამენტი, რომ ასეთი რამე არ მოხდეს.

- საკმაოდ დიდი პრობლემაა გარევაჭრობა, რომელიც კანონით აკრძალულია, მაგრამ მაინც არის. არ ხდება სურსათის შემოწმება შესაბამისი ნორმების დაცვით, არაა დაცული ჰიგიენური და სანიტარიული ნორმები. ხომ არ აპირებს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რაიმე ფორმით ჩაერთოს ამ პრობლემის მოგვარებაში თბილისის მერიისა და შსს-თან ერთად?

- ჩვენ, ჩვენი მხრივ, მზად ვართ, ნებისმიერ დროს ჩავერთოთ. ეს წლების მანძილზე ერთ-ერთი მგრძობიარე თემაა. თუმცა, ჩვენ, ბუნებრივია, ჩართვამ აბსოლუტურ მზადყოფნას ვაფიქსირებთ. დღეს ჩვენ იურიდიული საფუძვლები არ გვაქვს. მონიტორინგი ბიზნესოპერატორებზე შეგვიძლია ჩავატაროთ. ვიცი, რომ მერიამ გარემოვაჭრებს შესთავაზა ალტერნატიული ფართი და მათგან უარი მიიღო,

ეს არის ბოლო ინფორმაცია, რაც ამ თემაზე მაქვს.

- რა ფორმით აპირებთ, ჩაერთოთ? სად ხედავთ სამინისტროს ადგილს ამ პრობლემის მოგვარებაში?

- იმ ფართში, სადაც გარემოვაჭრები განთავსდებიან, სურსათის უვნებლობის სტანდარტები იქნება დაცული. გარე ვაჭრობის დროს უვნებლობის სტანდარტების დაცვა გამოიხატება. ჩვენი რეკომენდაციაა, რომ მომხმარებელმა პროდუქტი გარეთ არ იყიდოს.

- ჩვენ გავიარეთ ეტაპები, როდესაც რთველი პოლიტიკურ თემად არაერთხელ იქცა. ელოდებით თუ არა, რომ წელსაც ეს თემა გახდება პოლიტიკური სამიზნე?

- რთველი, ალბათ, აუცილებლად გახდება პოლიტიკური სამიზნე, მაგრამ მნიშვნელოვანია, რომ ხელისუფლება რთველს პოლიტიკურ ინსტრუმენტად არ აქცევს. ალბათ, გვექნება სუბსიდირება. წინასწარი ინფორმაციით, მინიმუმ, შევინარჩუნებთ იმ მოცემულობას, რაც იყო შარშან სუბსიდირების ნაწილში. ეს, ალბათ, ისევ გახდება სპეკულაციის საგანი, როგორც შარშან, თან იმასაც თუ გავითვალისწინებთ, რომ წელს საარჩევნო წელია.

სურსათის ეროვნული სააგენტო აქცენტს მომხმარებელთა დაცვაზე აკეთებს

სურსათის ეროვნული სააგენტოს საქმიანობაზე დიდ-ნილად არის დამოკიდებული მოსახლეობის ჯანმრთელობა.

ევროკავშირთან გაფორმებული ასოციაციების ხელშეწყობით, ქვეყანაში აიღო ვალდებულება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვისა და სურსათის უვნებლობის უზრუნველყოფაზე. ამ ვალდებულებების შესრულება საქართველოსთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევაა, თუმცა საზოგადოებისთვის ნაკლებად ცნობილი იმ სქემის შესახებ, რომელიც მომხმარებელთა უფლებების დაცვას უზრუნველყოფს.

სურსათის კონტროლს და მომხმარებელთა უფლებების დაცვას ქვეყანაში სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ „სურსათის ეროვნული სააგენტო“ ახორციელებს. მის საქმიანობაზე დიდნილად არის დამოკიდებული მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვის ხარისხიც. ამიტომ, ბუნებრივია, რომ მოსახლეობის მხრიდან დიდი ინტერესი სწორედ სურსათის ეროვნული სააგენტოს საქმიანობას უკავშირდება.

სურსათის ეროვნული სააგენტოს უფროსის მოადგილის, ვახა სოხაძის ინფორმაციით, სურსათის უვნებლობასთან დაკავშირებით სააგენტოს საქმიანობაში სერიოზული გამოწვევა სასკოლო და სკოლამდელი დაწესებულებების კვების ბლოკების შემოწმებას, ხორცისა და ხორცპროდუქტების, რძისა და რძის პროდუქტების და მთლიანად სამომხმარებლო ბაზრის კონტროლს უკავშირდება. მნიშვნელოვანია როგორც ამ პროდუქტების უვნებლობა, ასევე ტექნიკური რეგლამენტების შემუშავება და დანერგვა.

- საკურორტო-ტურისტული სეზონის მოახლოებასთან ერთად, ძალიან მნიშვნელოვანია კონტროლის გაძლიერება სურსათის სფეროში.

სურსათის ეროვნული სააგენტოს აქტივობა მოიცავს როგორც მოქალაქეების ჯანმრთელობის, ასევე მომხმარებელთა უფლებების დაცვას. ეს პირდაპირ არის დაკავშირებული სურსათთან, მის წარმოებასთან, რეალიზაციასა და ეტიკეტირებასთან. კონტროლს სააგენტო მთელი ქვეყნის მასშტაბით ინტენსიურად ახორციელებს. შემოწმება ხდება გეგმის მიხედვით. განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მაღალი რისკის შემცველი პროდუქტების გაყიდვას და წარმოების კონტროლს. ამიტომაც ინტენსიურად ვამოწმებთ სასაკლაოებს, ხორცისა და რძის გადამამუშავებელ საწარმოებს, საზოგადოებრივი კვებისა და სწრაფი კვების ობიექტებს. ძალიან მნიშვნელოვანია სკოლებისა და სკოლამდელი დაწესებულებების კვების ბლოკების კონტროლი. გეგმური და არაგეგმური ინსპექტირების შედეგად, კრიტიკული შეუსაბამობა, წინა წლებთან შედარებით, არ გამოვლენილა. ვახორციელებთ სასმელი წყლის მონიტორინგსაც, ჩვენი კვლევები მრავალი მიმართულებითაა. შემოწმებების ზრდის ფონზე, დარღვევების რაოდენობა აშკარად შემცირებულია, რაც ოფიციალური სტატისტიკითაც დასტურდება.

შარბანდელ პირველ კვარტალთან შედარებით, მიმდინარე წლის ანალოგიურ პერიოდში დარღვევები აშკარად შემცირებულია. ეს ადასტურებს, რომ ჩვენს საქმიანობას შედეგი ნამდვილად აქვს. თუმცა, მდგომარეობა არ არის იდეალური და სააგენტო ამ მიმართულებით აქტიურად განაგრძობს მუშაობას.

დარღვევის აღმოჩენისას, მივმართავთ ადეკვატურ ზომებს. მაგალითად, თუ დადასტურდა, რომ ამა თუ იმ საწარმოში წარმოებული პროდუქტი საფრთხეს უქმნის ადამიანების ჯანმრთელობას, იქ საწარმოო პროცესი ჩერდება, ბიზნესოპერატორი ჯარიმდება და სანამ არ აღმოფხვრის ხარვეზს, სამუშაო პროცესის გაგრძელების უფლება არ ეძლევა. ჩვენ საქმიანობაში გარდამტეხია ტექნიკური რეგლამენტი, რაც რძისა და რძის პროდუქტებზე დაწესდა. წინა წლის პირველი აგვისტოდან მოყოლებული, როგორც კი კონტროლი დაიწყო, რადიკალურად შეიცვალა მდგომარეობა.

ბიზნესოპერატორებთან მუდმივად გვაქვს ურთიერთობა. მათ წინასწარ იცოდნენ მოსალოდნელი ცვლილების შესახებ და სათანადოდ უნდა მომზადებულიყვნენ. დარწმუნებით შემიძლია გითხრათ, რომ უმრავლესობამ ეს შეძლო. მენარმეების მდგომარეობაც რადიკალურად შეიცვალა, რადგან მოხდა პროდუქტის დიფერენცირება, - აღნიშნავს ვახა სოხაძე.

სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ 2016 წლის პირველ კვარტალში ჩატარებული სამუშაოების შედეგი შეაჯამა. წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, 2016

წლის პირველ სამ თვეში განხორციელდა 81%-ით მეტი დოკუმენტური შემოწმება, გამოვლენილი შეუსაბამობების პროცენტული მაჩვენებელი კი 7%-ით შემცირდა. ამასთან 65%-ით გაიზარდა ინსპექტირების რაოდენობა, თუმცა დარღვევების რიცხვი შემცირდა. არსებული მონაცემებით, საწარმოო პროცესი წელს უფრო ცოტა ბიზნესოპერატორს შეუჩერდა, რაც კონტროლის ეფექტიანობის გაზრდის, მომხმარებლის გააქტიურებისა და ბიზნესოპერატორთა ცნობიერების ამაღლების შედეგია.

ახლა გაზაფხულია, რაც ნიშნავს, რომ სურსათის ეროვნული სააგენტო კონტროლს აძლიერებს. ეს პროცესი, როგორც უწყებაში განმარტავენ, გვიან შემოდგომამდე გრძელდება და მოიცავს ყველა ეტაპს, რასაც საკვები დახლზე მოხვედრამდე გადის. **სურსათის ეროვნული სააგენტოს უფროსის მოადგილის, ვახაძის ინფორმაციით**, ინტენსიური კონტროლი სემონურად ხორციელდება და განსაკუთრებით მაღალი რისკის სურსათს უკავშირდება. როგორც წესი, ასეთია ხორცი და ხორცპროდუქტები, რომელსაც კონტროლის განსხვავებული მექანიზმი აქვს.

ხორცის კონტროლის პროცესი სასაკლაოთი იწყება. მიხეილ სოხაძის განმარტებით, ტემპერატურის ზრდასთან ერთად, იზრდება რისკი, რისთვისაც სურსათის ეროვნული სააგენტო განსაკუთრებით ემზადება. სასაკლაოებზე ვეტერინარული ზედამხედველობით დაკლული ცხოველების რაოდენობამ 2015 წელს, წინა წელთან შედარებით, 25%-ით მოიმატა. ეს ნიშნავს, რომ ბაზარზე მიკვლევადი ხორცის წილი გაიზარდა. წინა წელთან შედარებით, საზოგადოებრივი კვების ობიექტების შემოწმებების რაოდენობა 251%-ითაა გაზრდილი.

- რეგიონებში ხელშეკრულებით ვთანამშრომლობთ კერძო ვეტერინარებთან, რომლებიც ახორციელებენ სხვადასხვა პრევენციულ ღონისძიებას, როგორცაა, მაგალითად, ცოფზე ვაქცინაცია. ახალი პროგრამა ბრუცელაზის ვაქცინაციას უკავშირდება. იგი მაისიდან იწყება და რამდენიმე წელი გაგრძელდება. ზოგიერთ დაავადებას ახასიათებს სემონურობა და ადამიანის ჯანმრთელობისთვის სერიოზულ საფრთხეს წარმოადგენს. ასეთია ყირიმ-კონგოს ცხელება, რომელიც გადამდარენ ფრინველებს უკავშირდება.

ჩვენი ვეტერინარები, დაავადების თავიდან ასაცილებლად, აქტიურად მიმართავენ პრევენციულ ღონისძიებებს, რომლებიც სახელმწიფოს მიერ ტარდება და მოსახლეობისთვის უფასოა. აღმოსავლეთ საქართველოში ამ დროისთვის იწყება ცხვრების გადაყვანა ზაფხულის საძოვრებზე, შესაბამისად, მოხდება ახალაშენებულ წერტილებში მათი დამუშავება და ისე გადაადგილება. ყველა ეს ღონისძიება უზრუნველყოფს დაავადების გავრცელების პრევენციას, ასევე მოსახლეობისთვის უსაფრთხო და უვნებელი სურსათის მიწოდებას, - აღნიშნავს მიხეილ სოხაძე.

ქვეყნის მთავარი ვეტერინარის განცხადებით, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიება, რომელსაც სააგენტო ახორციელებს, ბიუსაფრთხოებას უკავშირდება.

ამ ეტაპზე ბიუსაფრთხოების 2 პუნქტია რუსთავსა და მარნეულში. სამომავლოდ იგეგმება 6 პუნქტის გახსნა, სადაც მოხდება ცხოველების დამუშავება პარაზიტებზე, ასევე, იდენტიფიკაცია (საყურე ნიშნის დამაგრება), რაც დაავადების თავიდან ასაცილებლად მნიშვნელოვანია.

კონტროლის თვალსაზრისით, იდენტიფიკაცი-რეგისტრაცია მნიშვნელოვანია. საყურე ნაჭდევი ცხოველს ენიჭება საიდენტიფიკაციო კოდი, რომელიც შედის ბაზაში, სადაც აღირიცხება ცხოველის ჯიშის და ინფორმაცია როგორც გადატანილ დაავადებებზე, ასევე ჩატარებულ ვაქცინაციებზე. სასაკლაოში შესულ პირუტყვს ეხსნება საყურე ნიშანი, მონაცემები შეჰყავთ ბაზაში და ამით სააგენტომ იცის, რა ხორცი მოხვდა ბაზარზე. სულ 90-მდე სასაკლაოა, უკლებლივ ყველა მკაცრ კონტროლს ექვემდებარება. ეს ნიშნავს, რომ ჯანმრთელი პროდუქტის მისაღებად ყველა საჭირო პროცედურა სახელმწიფოს მიერ კონტროლდება.

კეთილსაიმედო, ფიტოსანატერიული მდგომარეობის შესანარჩუნებლად, კიდევ ერთი საკითხი, რომელზეც სურსათის უვნებლობა მნიშვნელოვანადაა დამოკიდებული, განსაკუთრებით საშიში და საკარანტინო მავნე ორგანიზმების საწინააღმდეგო ნაბიჯებს მოიცავს.

სურსათის ეროვნული სააგენტოს ფიტოსანატარიის დეპარტამენტის უფროსის, ნიკა მესხის განცხადებით, სახელმწიფო, მიზნობრივი პროგრამის ფარგლებში, ფიტოსანატარიის მიმართულებით ყოველწლიურად მნიშვნელოვან ღონისძიებებს ახორციელებს.

- აღმოსავლეთ საქართველოში პრევენციული ღონისძიებები, ძირითადად, კალიისებრთა მავნებლების წინააღმდეგ მიმდინარეობს. ძირითადი ფართობებია კახეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში, სადაც წინა წელს დამუშავდა 33 000 ჰა ფართობი, მათ შორის, 4 000 ჰა-მდე ავიაციის გამოყენებით. ამით მოსავლის დიდი ნაწილი განადგურებას გადაურჩა. ჩვენი აქტიურობა მნიშვნელოვანია პესტიციდებისა და აგრეგატების კონტროლის მხრივაც. თითოეულ რეგიონში გვყავს ფიტოსანიტარი ინსპექტორი, რომელიც მაღაზიებში სარეალიზაციოდ განთავსებული პესტიციდების და აგროქიმიკატების მდგომარეობას აკონტროლებს. ყველა ფერმერს, დაინტერესებულ პირს, ვინც შეიძენს პრეპარატს, ვაწვდით მასზე ამომწურავ ინფორმაციას სავაჭრო დასახელების, შემადგენელი ნივთიერებების შესახებ. განვუმარტავთ, თუ რომელი მავნე ორგანიზმების წინააღმდეგ გამოიყენება პრეპარატი და რა ფაზაში უნდა მოხდეს მისი შეყვანა. ეტიკეტი აუცილებლად ქართულ ენაზეა შედგენილი, - აცხადებს ნიკა მესხი.

მონიტორინგის ფარგლებში, სააგენტო ახორციელებს ასევე ნიმუშების აღებას აკრედიტირებულ ლაბორატორიაში კვლევის მიზნით. როგორც ნიკა მესხი განმარტავს, წელს დაგეგმილია 445 ნივთიერების ლაბორატორიული ანალიზი. ამით მინიმუმამდე შემცირდება უხარისხო, ფალსიფიცირებული პრეპარატებით ვაჭრობა, რომელიც საფრთხეს უქმნის მოსავლის მიღებას.

ამასთან, კატეგორიულად იკრძალება მაღალტოქსიკური პრეპარატების გამოყენება. რაც შეეხება ხარისხს, ქვეყანაში მხოლოდ ევროკავშირის ტერიტორიაზე რეგისტრირებული, ნაკლებად საშიში და უსაფრთხო პრეპარატის იმპორტი ხორციელდება.

- ჩვენი სპეციალისტები აქტიურად ახორციელებენ შემოწმებებს, იღებენ ნიმუშებს და თუ რაიმე დარღვევა გამოვლინდება, შესაბამის ზომებს მიმართავენ. ამით მაქსიმალურად ვუნყოფთ ხელს კეთილსაიმედო ფიტოსანიტარიული მდგომარეობის შენარჩუნებას ქვეყანაში", - აცხადებს ნიკა მესხი.

ეს მცირე ნაწილია იმ ღონისძიებების, რომელსაც სურსათის ეროვნული სააგენტო მომხმარებელთა უფლებების დასაცავად მიმართავს. თუმცა, ამ პროცესის უკეთ და წარმატებით განხორციელებაში მნიშვნელოვანია ჩვენი, როგორც მომხმარებლის როლი.

ნებისმიერ დარღვევისას, რომელსაც აღმოაჩენთ, შეგიძლიათ დარეკოთ სურსათის ეროვნული სააგენტოს ცხელი ხაზის ნომერზე: 247-01-01. არც ერთი ფაქტი რეაგირების გარეშე არ დარჩება.

განათლების რეფორმის ხელშეწყობა

ლაბორატორიის საქმიანობის სამივე მიმართულებით - მცენარეთა დაავადებების დიაგნოსტიკა, ცხოველთა დაავადებების დიაგნოსტიკა და სურსათის კვლევა - ტარდება. მსგავსი სახის პრაქტიკული სწავლება ახალგაზრდებს ლაბორატორიაში დასაქმებისათვის შესაბამისი უნარ-ჩვევების შექმნაში ეხმარება.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია უშუალოდ თანამშრომლობს სხვადასხვა უმაღლეს და პროფესიულ სასწავლებელთან. ლაბორატორიის გაფორმებული აქვს მემორანდუმები თბილისის სახელმწიფო და აგრარულ უნივერსიტეტებთან, პროფესიულ სასწავლებლებთან/საზოგადოებრივ კოლეჯებთან. ლაბორატორია ასევე ხელს უწყობს ევროკავშირის საბაკალავრო პროგრამის განვითარებას „გამოყენებითი ბიომეცნიერებებისა და ბიოტექნოლოგიის დარგში“. დღეის მდგომარეობით, ლაბორატორიაში „ტემპუსის“ პროგრამის ფარგლებში 6, ხოლო „ორიენტირის“ პროგრამის ფარგლებში 20 სტუდენტი გადის პრაქტიკულ მეცადინეობას.

გაფორმებული მემორანდუმების საფუძველზე, სტუდენტებისა და მოსწავლეების დაშვება ხდება თანამედროვე აპარატურით აღჭურვილი ლაბორატორიის ბაზაზე, რაც მათ მიერ მიღებულ თეორიულ ცოდნას პრაქტიკაში განამტკიცებს.

სტუდენტები მონაწილეობას იღებენ სხვადასხვა სწავლებებში/ ტრენინგებში, რომლებიც საერთაშორისო თუ ადგილობრივი ექსპერტების ხელმძღვანელობით იმართება.

ამასთან ერთად, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია დაინტერესებული ახალგაზრდებისათვის პერიოდულად მართავს ღია კარის დღეებს, რომლის მიზანია საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების დარგის პოპულარიზაცია.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მსგავსი სახის პრაქტიკით, საგრძობლად გაიზარდა ახალგაზრდა, პერსპექტიული კადრების მხრიდან სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიაში მიმდინარე საქმიანობით დაინტერესება.

დამატებითი ინფორმაცია იხილეთ სოფლის მეურნეობის ლაბორატორიის ოფიციალურ ვებგვერდზე www.lma.gov.ge,

ან დარეკეთ ცხელ ხაზზე (032) 2 470101.

პროფესიული განათლების რეფორმის ხელშეწყობა

საქართველოს მთავრობის ოთხბლოკიანი რეფორმის ერთ-ერთი მიმართულება პროფესიული განათლების სისტემის რეფორმია. პროფესიული განათლების სისტემაში ცვლილებები დასაქმებაზე ორიენტირებული მოდელის დანერგვას გულისხმობს. განათლების განვითარების ახლებური ხედვა შრომის ბაზრის პროფესიონალი კადრებით უზრუნველყოფას ითვალისწინებს; სტუდენტებს სწავლის პროცესშივე ეძლევათ საშუალება სხვადასხვა მიმართულებით გაიარონ საწარმოო პრაქტიკა.

საქართველოს განათლების სამინისტროსთან შეთანხმებით, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია, პრაქტიკული ცოდნის მიღების მიზნით, მაღალი შეფასების მქონე ექვს სტუდენტს ლაბორატორიის სადიაგნოსტიკო დეპარტამენტებში ანაწილებს. სპეციალობების მიხედვით, სტუდენტებს შესაძლებლობა აქვთ უახლესი აპარატურით აღჭურვილი ლაბორატორიის მუშაობის სპეციფიკას გაეცნონ და, მეთვალყურეობის ქვეშ, თავადაც ჩაერთონ სხვადასხვა ექსპრესტესტის წარმოებაში. პრაქტიკული მეცადინეობები

წვეთური მორწყვის ძირითადი უპირატესობები

საინფორმაციო კამპანია ირიგაციის თანამედროვე მეთოდების გავრცელების ხელშეწყობისთვის

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შპს „საქართველოს მელიორაცია“ ირიგაციის თანამედროვე მეთოდების გავრცელების ხელშეწყობის მიზნით საინფორმაციო კამპანიას აწარმოებს. კამპანიის ფარგლებში წყალმომხმარებლები დებულობენ ინფორმაციას წვეთური და დანვითებითი ირიგაციის მეთოდების შესახებ.

პირველი შეხვედრა გურჯაანის მუნიციპალიტეტის სოფელ ბაკურციხეში ჩატარდა, სადაც შპს „საქართველოს მელიორაცია“ წვეთური ირიგაციის გავრცელების ხელშეწყობის მიზნით საპილოტე პროექტს ახორციელებს. პროექტის ფარგლებში მიმდინარეობს ბაკურციხის სატუბში სადგურის რეაბილიტაცია და სარწყავი ქსელის მოწყობა, რომლის დასრულების შემდეგ წყალმომხმარებლებს შესაძლებლობა ექნებათ 580 ჰექტარი სავარგულების მოსარწყავად წვეთური ირიგაციის მეთოდი გამოიყენონ.

შპს „საქართველოს მელიორაცია“ წარმომადგენლების მიერ ჩატარებულ პრეზენტაციებს ესწრებიან ასევე ტექნიკური უნივერსიტეტის აგროინჟინერიის ფაკულტეტის სტუდენტებიც. საინფორმაციო კამპანიის შეხვედრებში მონაწილეობენ, ასევე, სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს წარმომადგენლები, რომლებიც მოსახლეობას აწვდიან ინფორმაციას სოფლის მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობის პროექტების შესახებ. მათ შორისაა პროექტი „დანერგე მომავალი“, რომლის ერთ-ერთი კომპონენტი მრავალწლიანი ბაღების გაშენების თანადაფინანსებაა. სახელმწიფოს მიერ შეთავაზებული ფინანსური მონაწილეობა ითვალისწინებს თანამედროვე სარწყავი სისტემების - წვეთოვანი ირიგაციის მოწყობის ღირებულების 50%-ის დაფარვას.

წვეთური მორწყვა მსოფლიოს მასშტაბით ერთ-ერთი უახლესი და პროგრესული მორწყვის წესია. ძირითადად, გამოიყენება ცხელ და მშრალ კლიმატიან ქვეყნებში, წყლის მწვავე დეფიციტიან რაიონებში ბაღების, ბოსტნეულისა და ფართო რიგთაშორისებში მინდვრის კულტურების მოსარწყავად.

წვეთური მორწყვა ითვლება ნიადაგქვეშა მორწყვის სახესხვაობად, რომლის არსი და თავისებურებაა სარწყავი წყლის მიწოდება წვეთების სახით, ნიადაგის გატენიანება კი - ლოკალურად, უშუალოდ მცენარის ფესვთა სისტემის განვითარების ზონაში.

წვეთური მორწყვის ძირითადი უპირატესობები:

- მცენარის წყლით უწყვეტი მომარაგება მოთხოვნილების შესაბამისად, რაც უზრუნველყოფს მცენარის ზრდა-განვითარებისათვის საუკეთესო წყლოვან-საჰაერო,

კვებითი და მიკრობიოლოგიური რეჟიმების შექმნას და, შესაბამისად, მოსავლიანობის ზრდას. დადგენილია, რომ სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო კულტურის მოსავლიანობა 50%-ით მაინც იზრდება;

- სარწყავი წყლის მნიშვნელოვანი ეკონომია - საშუალოდ 50% - 60% ზედაპირულ ტრადიციულ (კვლებში მოღვარვით) მორწყვასთან;
- ნიადაგის ლოკალური გატენიანება მხოლოდ ფესვთა სისტემის გავრცელების ზონაში, რაც აადვილებს მშრალად დარჩენილი მწკრივთაშორისების მექანიზმულ დამუშავებას და ამასთან ერთად, ზღუდავს სარეველა მცენარეების გავრცელებას;
- აღარ არის აუცილებელი მოსარწყავი ფართობის ზედაპირის მომზადება. შესაძლებელია რთულ რელიეფიან რაიონებში (მთიან, მთისწინა) მოწყობა, ციკაბო ფერდობების მორწყვა წყლისმიერი ეროზიის საშიშროება რისკის გარეშე;
- რწყვის სრული ავტომატიზაციის ფართო შესაძლებლობა;
- მორწყვასთან ერთად სასუქებისა და პესტიციდების ლოკალურად შეტანა ნიადაგში მცირე დოზებით და საჭირო ვადებში, რაც განაპირობებს ნიადაგის მიერ მათ სრულფასოვან შეთვისებას და სასუქის ეკონომიას;

მნიშვნელოვანია ასევე, რომ წვეთური მორწყვის წესი მნიშვნელოვნად ზრდის სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავალს და აუმჯობესებს მის ხარისხს (მაგ., ვენახის შემთხვევაში, ყურძნის ხარისხობრივი მაჩვენებლების - მჟავიანობის და შაქრიანობის რეგულირების საშუალებას იძლევა), ვინაიდან სარწყავი წყალი დოზირებულად მიენოდება მცენარეს და გამოიციხავს წყლის სიჭარბისგან მიყენებულ სტრესს.

ორევა ფერმერებისთვის – საშემოდგომო ხორბალი

ხორბლის მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგია

ხორბალი მთელ მსოფლიოში მეტად მნიშვნელოვანი კულტურაა. ადამიანისთვის საჭირო სასურსათო პროდუქტთა შორის პურს გამორჩეული და განსაკუთრებული ადგილი უკავია, რის გამოც ხორბლის მარცვალზე მოთხოვნა ყველაზე მაღალია.

საქართველო აღიარებულია ხორბლის წარმოების პირველად კერად. ქართველ ხალხს ამ კულტურის მოვლა-მოყვანის უძველესი ტრადიცია გააჩნია. სამუხაროდ, უკანასკნელ წლებში ხორბლის ნათესი ფართობი მკვეთრად შემცირდა და 50-60 ათას ჰა-ზე ითვისება. საშუალო საჭექარო მოსავლიანობა კი 1.0-1,5 ტ/ჰა-ს არ აღემატება.

საშემოდგომო ხორბალი ხასიათდება მაღალი მოსავლიანობით. მისი პოტენციალის გამოვლენა დამოკიდებულია ჭიმის გენეტიკურ ფაქტორებზე, გარემო პირობების გავლენაზე, სათესლე მასალის ხარისხზე, დაავადებებისა და მავნებლებისადმი გამძლეობაზე და აგროტექნიკური ღონისძიებების დროულ და ხარისხიან ჩატარებაზე. ხორბლის კულტურა ნოყიერ ნიადაგს მოითხოვს. მაღალ მოსავალს იძლევა მხოლოდ საკვები ელემენტებით მდიდარ აგროფონზე. თანამედროვე ტექნოლოგიის გამოყენებით ხორბლის მოსავლიანობა შესაძლებელია გაიზარდოს 4,5- 5,5 ტ/ჰა-ზე.

ნიადაგის განოყიერება

მინერალური სასუქების ოპტიმალური დოზების ნორმა რეგიონებისა და ნიადაგების ტიპის მიხედვით საკმაოდ მერყეულია: აზოტი 30-60-90 კგ/ჰა, ფოსფორი 50-90 კგ/ჰა და კალიუმი 45-60 კგ/ჰა.

სარწყავი წყლით და ტენით უზრუნველყოფილ მიწებზე მინერალური სასუქების შეტანა უფრო მაღალი დოზით უნდა მოხდეს, ვიდრე ურწყავ და გვალვიან ზონებში, რადგან ტენით უზრუნველყოფილ პირობებში მცენარე მინერალურ სასუქებს უკეთ ითვისებს და მისი ეფექტიც მეტია.

უკეთესია თუ ფოსფორიანი და კალიუმიანი სასუქები მთლიანად შეტანილი იქნება ძირითადი ხვნის დროს ან, სასუქის 2/3 ძირითადი ხვნის დროს, ხოლო 1/3 თესვის წინა კულტივაციის დროს. ამ პერიოდში შეტანილი უნდა იქნეს აზოტოვანი სასუქიც.

ნიადაგში მინერალური სასუქის შეტანა უნდა მოხდეს სამჯერ: 1) ძირითადი განოყიერება - ხვნის წინ, ან ხვნისთანავე; 2) სასტარტო განოყიერება - თესვის დროს და 3) ნათესის გამოკვება.

თესობის მომზადება და თესვა

ხორბლის კულტურის თესობისთვის კარგი წინამორბედებია: სამარცვლე პარკოსანი კულტურები, სასილოსე სიმინდი, სიმინდი მწვანე საკვებად, ერთწლოვანი პარკოსნებისა და მარცვლოვნების (შვრიანარევი ბარდა

ან ცერცველა) ნარევი მწვანე საკვებად, მრავალწლოვანი ბალახების კორდი, მგესუმირა.

აღმოსავლეთ საქართველოს სარწყავ მიწებზე საშემოდგომო ხორბლის დასათესად სასურველი წინამორბედებია: სამარცვლე სიმინდი (მოკლე ვეგეტაციის), სასილოსე სიმინდი, ბოსტნეულ-ბაღჩეული კულტურები, მრავალწლოვანი ბალახების კორდი, სანაწვერლო კულტურები, სამარცვლე-პარკოსანი კულტურები (ლობიო, სოია, მუხუდო), ანეული.

როგორც სარწყავ, ისე ურწყავ პირობებში დასაშვებია ხორბლის ორი წლის მანძილზე ზედიზედ თესვა, მაგრამ სამუხაროდ, აღმოსავლეთ საქართველოს ურწყავ, გვალვიან პირობებში ხორბლისათვის სასურველი წინამორბედების დეფიციტის გამო, აუცილებელი ხდება ხორბლის ერთსა და იმავე ნაკვეთზე რამოდენიმე წელიწადს ზედიზედ თესვა.

ნიადაგის დამუშავება

ნიადაგის მოხვნის ოპტიმალური ვადა არის მისი ფიზიკური სიმნიფე, როდესაც ნიადაგი წყლის რაოდენობა მისი წონის 15-21%-ს შეადგენს. არსებობს ნიადაგის დამუშავების რამოდენიმე მეთოდი:

ტრადიციული ტექნოლოგია ითვალისწინებს ნიადაგის ძირითად დამუშავებას - ხვნას ფრთიანი გუნით. ხვნის დროს ხდება ბელტის გადაბრუნება, რაც ხელს უწყობს ქვედა ნაწილში არსებული ნაყოფიერი მიწის ზემოთ ამოტანას. საადრეო წინამორბედების შემდეგ ნიადაგი უნდა მოიხნას მოსავლის აღებისთანავე 25-27 სმ სიღრმეზე და ხორბლის თესვამდე დამუშავდეს ნახევრად ანეულის წესით. საგვიანო წინამორბედების მოსავლის აღება უნდა ჩატარდეს შემჭიდროვებულ ვადებში იმ ვარაუდით, რომ ხორბლისათვის ნიადაგი მომზადდეს თესვამდე 10-15 დღით ადრე.

მინიმალური (Mini-Till) დამუშავების ტექნოლოგიით რამოდენიმე ტექნოლოგიური პროცესი ერთ სამუშაო ოპერაციაში ერთიანდება. ერთ-ერთ სახეობას წარმოადგენს ნიადაგის დამუღვით დამუშავების ტექნოლოგია, რომელიც ითვალისწინებს ნაწვერალის დასხვამცენარეული ნარჩენების გამოყენებას ტენის შენახვის და დაგროვებისათვის, ხოლო კოკისპირული წვიმის დროს ნიადაგის დაცვას ჩამორეცხვისა და ზედმეტად დატენიანებისგან. ეს მეთოდი უფრო თანამედროვეა, ამცირებს ხარჯებს და თვითღირებულებას.

ნულოვანი (No-Till) ტექნოლოგიის გამოყენებისას ნიადაგის სტრუქტურის დარღვევა მისი დამუშავების დროს ფაქტობრივად არ ხდება. მეთოდი ითვალისწინებს მარცვლეული კულტურების თესვას მოუხნავად. სარვევლებთან ბრძოლა ხდება ქიმიური საშუალებებით. ნულოვანი ტექნოლოგიის გამოყენების დროს ნიადაგს ხუთ წელიწადში ერთხელ სჭირდება ღრმად (25 – 30 სმ) მოხვნა ბელტის გადაბრუნებით.

ღრმადხვნის ტექნოლოგია ითვალისწინებს ნიადაგის

გაფხვიერებას 50 სმ-ის სიღრმეზე, ღრმად გაფხვიერების დროს ინგრევა წინა წლებში ერთსა და იმავე სიღრმეზე (22-25 სმ) ხვნის შედეგად წარმოქმნილი ხნულის ძირი და ნიადაგის ღრმა ფენებში ჰაერაცია და წყლის რეჟიმი უმჯობესდება, იზრდება ტენტივადობა, მიკრობიოლოგიური პროცესების ცხოველყოფილობა და მცენარეს ზრდა-განვითარების უკეთესი პირობები ექმნება.

თესვის მომზადება და თესვა

მაღალხარისხიანი თესლით თესვა მაღალი მოსავლის მიღების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობაა. დასათესად გამოყენებული უნდა იქნეს სათესლე ნაკვეთებიდან მიღებული, გასავერცელებლად დაშვებული ჭიმის ხორბლის მარცვალი, რომელიც აკმაყოფილებს დაწესებულ მოთხოვნებს თესლის სისუფთავისა და გაღვივების უნარის მიმართ. აუცილებელია სათესლე მასალის თესვისწინა დამუშავება სოკოვანი დაავადებებისა (გუდაფუტუბა, ჟანგა, ნაცარა) და ფესვის სიღამპლის საწინააღმდეგოდ.

საშემოდგომო ხორბლის თესლის რაოდენობა ჰექტარზე არ უნდა იყოს 180-200 კგ-ზე ნაკლები. მკაცრი ზამთრის პირობებში, ასევე დასარველიანებულ მიწებზე სათესი ნორმა იზრდება ჰექტარზე 250 კგ-მდე.

თესვის შემდეგ ნათესი საგორავით უნდა მოიტკეპნოს. მოტკეპნის ღონისძიება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მშრალ, გვალვიან პირობებში და ქარისმიერი ეროზიის ზონებში.

საშემოდგომო ნათესებისათვის აუცილებელია საშემოდგომო რწყვა (სადაც არსებობს ამის პირობები).

ნათესის მოვლა

სარვევლებთან ბრძოლა მოსავლიანობის მეტად მნიშვნელოვანი და ეფექტიანი ღონისძიებაა. სარვევლების წინააღმდეგ ჰერბიციდს ასხურებენ ხორბლის ბარტყობის ფაზაში, მაშინ, როცა ჰაერის ტემპერატურა მიაღწევს 16-18°C-ს. ჰერბიციდთან ერთად ეფექტიანი მიკროელემენტების შემცველი სასუქების (ორგანიკა 5 ლ/ჰა; ნუტრივანტი ან კრისტალონი 2-3 ლ/ჰა) შესხურება. ეს სასუქები ზრდის ჰერბიციდების მოქმედების ეფექტს, მცენარეს უხსნის ჰერბიციდით გამოწვეულ სტრესს და ახდენს მცენარის ფოთლოვან გამოკვებას მიკროელემენტებით.

შემოდგომაზე ნათესში ბარტყობის გასაძლიერებლად და ზამთარგამძლეობის გასაზრდელად ნუტრივანტის ან ამინოკატის შეტანა ხდება. გაზაფხულზე ნათესის სწრაფი გამოჭანსალებისა და ზრდა-განვითარების დაჩქარების მიზნით, მიმართავენ ჯეჯილის საგაზაფხულო გამოკვებას უმთავრესად აზოტოვანი სასუქებით. სასუქის შეტანასთან ერთად, გაზაფხულზე ხორბლის ჯეჯილი შეიძლება მსუბუქი კბილებიანი ფარცხით დაიფარცხოს. თანამედროვე ტექნოლოგიით მაღალი მოსავლის მისაღებად ეფექტიანი ღონისძიებაა ფოთლიდან კვება. პირობების გათვალისწინებით, გამოკვება შესაძლოა ჩატარდეს 3-5-ჯერ ნუტრივანტით, ამინოკატით და კრისტალონით.

მოსავლის დაცვის მიზნით დაავადების და მავნებლის პირველი სიმპტომების გამოჩენისთანავე საჭიროა შესაბამისი პესტიციდების გამოყენება.

მოსავლის აღება მეტად საპასუხისმგებლოა და მისი გაჭიანურება ყოველად დაუშვებელია, რადგან აღების დაგვიანება იწვევს არა მარტო მოსავლის შემცირებას, არამედ მარცვლის ხარისხის გაუარესებასაც.

გამოღწეული მარცვალი გადაიტანება კალოზე - ღია ფარდულის ქვეშ, სადაც ხდება მარცვლის საბოლოო გამშრება ისე, რომ მარცვლის ტენიანობა 13-14%-ს არ აღემატებოდეს. შემდეგ მარცვალი სათანადო აგრეგატით გაინმინდება და დახარისხდება.

თხილის ტექნიკური რეგლამენტი

თხილის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი

მუხლი 1. მიზანი და რეგულირების სფერო

1. თხილის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი (შემდგომში - „ტექნიკური რეგლამენტი“) ადგენს მოთხოვნებს ჩვეულებრივი თხილის (*Corylus avellana* L., *Corulus maxima*) და მათი კულტივირებული ჰიბრიდების ნაყოფის მიმართ და ვრცელდება იმ ბიზნესოპერატორის მიმართ, რომელიც ახორციელებს გატეხილი ან/და გადამამუშავებელი თხილის ექსპორტს.

2. ტექნიკური რეგლამენტი მიზნად ისახავს ექსპორტისათვის განკუთვნილი თხილის რეგულირების პრინციპების განსაზღვრას.

3. ტექნიკური რეგლამენტი ადგენს:

- ა) ტერმინთა განმარტებებს;
- ბ) მოთხოვნებს გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულისა და გადამამუშავებული თხილის გულის მიმართ;
- გ) მოთხოვნებს რეგულირების ობიექტის უვნებლობის შეფუთვისა და ეტიკეტრებისადმი;
- დ) ჰიგიენის მოთხოვნებს ბიზნესოპერატორის მიმართ;
- ე) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულისა და გადამამუშავებული თხილის გულის შესაბამისობის კონტროლის პროცედურებს.

მუხლი 2. რეგულირების ობიექტი

რეგულირების ობიექტებია ექსპორტისათვის განკუთვნილი:

- ა) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით);
- ბ) თხილის გული;
- გ) გადამამუშავებული თხილის გული.

მუხლი 3. ტერმინთა განმარტებები

1. ამ ტექნიკური რეგლამენტის მიზნებისათვის გამოყენებულ ტერმინებს აქვს შემდეგი მნიშვნელობა:

- ა) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) (*Inshell hazelnut*) - ჩვეულებრივი თხილის (*Corylus avellana* L. და *Corulus maxima*) და მათი ჰიბრიდების კულტივირებული მცენარეების ნაყოფი, რომელსაც მოცილებული აქვს ნაყოფსაფარე;
- ბ) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) მშრალი (*Dry*) - თხილი, რომლის ნაჭუჭის ზედაპირი მშრალია და სინესტის მასური წილი არ აღემატება 12 %-ს;
- გ) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) მრგვალი - (*Inshell rounded hazelnut*) - თხილი ნაჭუჭით, რომლის განივი კვეთის მაქსიმალური დიამეტრი ნაკლებია ან ტოლია სიგრძის და აქვს მრგვალი ფორმა;
- დ) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) მოგრძო - (*Inshell pointed hazelnut*) - თხილი ნაჭუჭით, რომლის დიამეტრი სიგრძეზე ნაკლებია და ზედა ნაწილს აქვს მოგრძო ფორმა;
- ე) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) სხვა ფორმის - (*other Inshell hazelnut*) - ყველა სხვა ფორმის თხილი ნაჭუჭით, გარდა ამ მუხლის „გ“ და „დ“ პუნქტებით განსაზღვრული ფორმისა;
- ვ) გაბზარული ან გახეთქილი გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) (*Split or broken hazelnuts*) - ნაჭუჭის ნებისმიერი ღია ბზარი ან ნახეთქი, რომლის ზომა თხილის გარშემოწერილობის 1/4-ზე მეტია;
- ზ) ნაჭუჭის დეფექტი (*Shell defects*) - ნაჭუჭის ნებისმიერი დეფექტი, რომელიც თხილის გულზე არ ახდენს გავლენას;
- თ) ცარიელი (*Empty*) - თხილი ნაჭუჭით, თხილის გულის გარეშე;
- ი) გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) დაუზიანებელი - (*Intact hazelnut*) - თხილი ნაჭუჭით, რომლის ნაჭუჭი არ არის გაბზარული, გახეთქილი ან მექანიკურად დაზიანებული. უმნიშვნელო ბზარი ან ნახეთქი არ ითვლება დეფექტად, თუ თხილის გული არ არის დაზიანებული;
- კ) თხილი გამომხმარი, გამოფიტული (*Shriveled hazelnut*) - თხილი, რომლის გულის კანის ზედაპირის 50%-ზე მეტი დანაოჭებულია და რომელიც მიიღება მაღალმოსავლიან წელს, ან გვალვის, ან არასწორი შრობის, ან მცენარის ნიადაგიდან ცუდად გამოკვებისას ან შეიძლება ეს იყოს შემკვიდრული ნიშანი;
- ლ) თხილი დამჭკნარი (*Shrunken hazelnut*) - თხილში ჰაერის მაღალი ტემპერატურის პირობებში განაყოფიერების შემდეგ სწრაფად ზრდის გამო, განუვითარებელი, დეფორმირებული, მაგარი კონსისტენციის მქონე გულის ნარმოქმნა;
- მ) თხილი კარგად ფორმირებული (*Fully developed hazelnut*) - თხილი, რომლის ნაჭუჭს არა აქვს შესამჩნევი დეფორმაცია და

თხილის ფორმა შეესაბამება კლასისა და კომერციული ტიპისათვის დამახასიათებელ ფორმას;

ნ) უცხო სუნი და გემო (*Abnormal smell and taste*) - განსხვავებული სუნი და გემო, რომელიც არ არის დამახასიათებელი თხილისათვის;

ო) უცხო მინარევი (*Foreign matter*) - ნებისმიერი მინარევი, რომელიც არ ახასიათებს ნაჭუჭიან თხილს ან/და თხილის გულს;

პ) თხილი მავნებლებით დაზიანებული - ზოგიერთი მავნებლის მიერ გამოწვეული შეუიარაღებელი თვალით ხილული დაზიანება, რომლის დროსაც თხილში შეიძლება აღინიშნებოდეს მკვდარი მწერების ან მწერების ნარჩენების არსებობა;

ჟ) თხილი დაობებული (*Moldy hazelnut*) - თხილი ნაჭუჭით ან/და თხილის გული, რომელზედაც ან/და რომელშიც შეიმჩნევა შეუიარაღებელი თვალით ხილული ობის სოკოს ჰიფები;

რ) თხილი დამაძაღბელი - (*Rancidity hazelnut*) - თხილის გულში არასასურველი გემოს ნარმოქმნა, რომელიც გამოწვეულია თხილის გულში არსებული ცხიმებისა და თავისუფალი ცხიმოვანი მჟავების დაჟანგვით;

ს) თხილი დამძალი, გაფუჭებული - (*Rotten, spoiled hazelnut*) - თხილი, რომლის სტრუქტურა მნიშვნელოვნად შეცვლილია მიკროორგანიზმების მოქმედების შედეგად;

ტ) თხილის გული (*Kernel*) - ჩვეულებრივი თხილის (*Corylus avellana* L., და *Corulus maxima*) და მათი ჰიბრიდების კულტივირებული მცენარეების ნაყოფი, ნაჭუჭის გარეშე;

უ) თხილის გული მრგვალი (*Rounded kernel*) - თხილის გული, რომლის განივი კვეთის მაქსიმალური დიამეტრი ნაკლებია ან ტოლია სიგრძის და აქვს მრგვალი ფორმა;

ფ) თხილის გული მოგრძო (*Pointed kernel*) - თხილის გული, რომლის განივი კვეთის მაქსიმალური დიამეტრი სიგრძეზე ნაკლებია და ზედა ნაწილს აქვს მოგრძო ფორმა;

ქ) თხილის გული სხვა ფორმის (*Other kernel*) - ყველა სხვა ფორმის თხილის გული, გარდა ამ მუხლის „უ“ და „ფ“ პუნქტებით განსაზღვრული ფორმისა;

ღ) თხილის გული სუფთა (*Clean kernels*) - თხილის გული, რომელსაც არ აღინიშნება შეუიარაღებელი თვალით ხილული დაზიანებები და უცხო მინარევი;

ყ) უცხო მინარევი (*Foreign matter*) - ყველა სახის მინარევი, გარდა თხილის გულისა ან თხილის გულის ნაწილებისა;

შ) თხილის გული, მწერებით დაზიანებული (*Insect damaged hazelnuts*) - ზოგიერთი მწერის და პარაზიტის მიერ გამოწვეული თხილის გულის შეუიარაღებელი თვალთ ხილული დაზიანება, რომლის დროსაც აღინიშნება მკვდარი მწერების ან მწერების ნარჩენების არსებობა;

ჩ) თხილის გული დანანევერებული (*Pieces hazelnut*) - თხილის გული, რომელსაც აკლია ზომის 1/3 და ასევე თხილის გულის ნაწილები, რომლებიც ვერ გადაიან 5 მმ დიამეტრის მქონე ნახვრეტებიან ცხავში (ბადეში);

ც) თხილის გულის ლაქები და ფიზიოლოგიური ცვლილებები - (*Stains and physiological changes of hazelnut*) - თხილის გულის ფერისა და გემოს ცვლილება, რომელიც ვითარდება მაღალ ტემპერატურაზე ან არახელსაყრელ პირობებში გამოშრობისა და შენახვის დროს. (თხილის გულის დეფექტად არ მიიჩნევა თხილის გულის ცენტრის ყავისფერი ან მუქი ყავისფერი შეფერვლობა, რასაც თან ახლავს თხილის გულის ლეზნების უმნიშვნელო გაცოფა, თუ ის გავლენას არ ახდენს თხილის გულის სუნსა და გემოზე);

ძ) თხილის გული ტყუპი - (*Twins hazelnut*) 2 გულის განვითარება ერთ გაუტეხავ თხილში;

წ) თხილის გულის გაყვითლება - (*Yellowing hazelnut*) - გაჭრილი თხილის გული ზედაპირზე მუქი ყვითელი ფერის ნარმოქმნა, რომელსაც თან ახლავს ან არ ახლავს გულის დარბილება ან ფერისა და გემოს ცვლილება;

ჭ) თხილის გულის ქსოვილის გამაგრება (სიმსივნე) (*Tumors hazelnut*) - თხილის გულში მწერების მიერ დაზიანებულ ადგილზე მაგარი, თეთრი ფერის ქსოვილის ნარმოქმნა. თუ ასეთი ქსოვილის ზომა 2 მმ-ზე ნაკლებია, იგი არ უნდა იქნეს გათვალისწინებული;

ბ) თხილის გულის ფარული სიდამლე (*Invisible rot hazelnut*) - თხილის გულში განვითარებული სიდამლე, რომელიც გარედან დათვალიერებისას არ შეიმჩნევა;

ჰ) თხილის გულის ფარული ობი (*Invisible mold hazelnut*) - თხილის

გულში განვითარებული ობი, რომელიც გარედან დათვალიერებისას არ შეიმჩნევა;

ჰ2) თხილის გულის მჟავე გემო (*Sour taste hazelnut*) - თხილის გულის ფერის, სუნისა და გემოს გაუარესება, რომელიც ნარმოქმნება თხილის გულში არსებული ცხიმების დაჟანგვით და თხილს აძლევს უმნიშვნელოდ მჟავე გემოს;

ჰ3) თხილის გულის მექანიკური დაზიანება (*Mechanically damaged hazelnut*) - თხილის ნაჭუჭის მოცილებისას თხილის გულის 3 მმ-ზე მეტი დიამეტრის და 1,5 მმ სიღრმის დაზიანების ნარმოქმნა;

ჰ4) თხილის გულის დეფორმაცია (*Pressed hazelnut*) - თხილის გულის ფორმის ცვლილება, რომელიც გამოწვეულია ფიზიკური წემოქმედებით ან სხვა მიზეზებით;

ჰ5) მოსავლის აღების წელი (*Crop year*) - თხილის დაკრეფის წელი;

ჰ6) თხილის გული გადამამუშავებული (*Processed hazelnut kernels*) - გადამამუშავებული თხილის გული, პროდუქტი, რომელიც გაირჩა, მოიხალა, დაიჭრა, დაქუცმაცდა ან გადამამუშავდა სხვა ნებისმიერი პროცესით;

ჰ7) თხილის გული ბლანშირებული (კანგაცლილი) (*Blanched hazelnut kernels*) - თხილის გული, რომელსაც სრულად აქვს კანი მოცილებული. დაუშვებელია კანის ნაწილობრივ მოცლა;

ჰ8) თხილის გული მოხალული (*Roasted hazelnut kernels*) - ბლანშირებული (კანგაცლილი) თხილის გული, რომელიც მოხალულია. დაუშვებელია ნაწილობრივ მოხალვა;

ჰ9) თხილის გული ბლანშირებული (კანგაცლილი), როგორც არის (*Blanched hazelnut kernels*) (*as is*) - თხილის გული, რომელსაც მოცილებული აქვს კანი. ნაწილობრივ კანგაცლილი გულები დასაშვებია;

ჰ10) თხილის გული მოხალული, როგორც არის (*Roasted hazelnut kernels*) (*as is*) - (კანგაცლილი) თხილის გული, რომელიც მოხალულია. ნაწილობრივ მოხალული გულები დასაშვებია;

ჰ11) თხილის გული, ნაწილობრივ ბლანშირებული (კანგაცლილი) (*Partly Blanched hazelnut kernels*) - თხილის გული, რომელიც მიიღება ბლანშირების (კანის მოცილება) შემდეგ და ნარმოადგენს ბლანშირებული (კანგაცლილი) და ნაწილობრივად ბლანშირებული (კანგაცლილი) თხილის გულების ნარევს;

ჰ12) თხილის გული ნაწილობრივ მოხალული (*Partly Roasted hazelnut kernels*) - თხილის გული, რომელიც მიიღება მოხალვის შემდეგ ნაწილობრივ ბლანშირებული (კანგაცლილი) და კანგაცლილი თხილის გულებისაგან;

ჰ13) თხილის გული კუბებად დანანევერებული (დაქუცმაცებული) (*Diced hazelnut kernels*) - სპეციალური მეთოდის გამოყენებით კუბების ფორმით დაჭრილი თხილის გული;

ჰ14) თხილის გული ბლანშირებული (კანგაცლილი), დეფექტიანი (როგორც არის) (*Defected Blanched hazelnut kernels, as is*) - თხილის გული, რომელიც ნარმოადგენს ერთი ან რამდენიმე სახის ბლანშირებული (კანგაცლილი), დეფექტიანი, მათ შორის დამჭკნარი, გამოფიტული, გამაგრებული, მექანიკურად დაზიანებული, დამტვერული, დახეთქილი, ტყუპი გულების ნარევს. ნაწილობრივ ბლანშირებული (კანგაცლილი) თხილის გული დაშვებულია;

ჰ15) თხილის გული მოხალული, დეფექტიანი, (როგორც არის) (*Defected Roasted hazelnut kernels, as is*) - თხილის გული, რომელიც ნარმოადგენს ერთი ან რამდენიმე სახის მოხალული დეფექტიანი, მათ შორის დამჭკნარი, გამოფიტული გამაგრებული, მექანიკურად დაზიანებული, დამტვერული, დახეთქილი, ტყუპი გულების ნარევს. ნაწილობრივ მოხალული თხილის გული დაშვებულია;

ჰ16) თხილის გული კუბებად დანანევერებული (დაქუცმაცებული), დეფექტიანი, (როგორც არის) (*Defected Diced hazelnut kernels, as is*) - თხილის გული, რომელიც ნარმოადგენს სპეციალური მეთოდის გამოყენებით კუბების ფორმით დაჭრილი ერთი ან რამდენიმე სახის დეფექტიანი, მათ შორის დამჭკნარი, გამოფიტული გამაგრებული, მექანიკურად დაზიანებული, დამტვერული, დახეთქილი, ტყუპი გულების ნარევს;

ჰ17) ძველი მოსავალი (*old crop*) - წინა 2 ან მეტი წლით ადრე აღებული მოსავალი;

ჰ18) დეფექტი - დაჭნობა, გამოფიტვა, გამაგრებული ქსოვილის ნარმოქმნა, გაყვითლება, დამძაღბება, დალბობა, დაობება, ფარული სიდამლე, ფარული დაობება, მავნებლებით დაზიანება, მექანიკურად დაზიანება, დამტვერვა, დახეთქვა, ტყუპი გული, უცხო მინარევიები;

ჰ19) კომერციული ტიპი - თითოეულ პარტიაში ერთნაირი ტიპის თხილი ნაჭუჭით ან თხილის გული, რომელსაც შესაძლებელია შერეულ ჰქონდეს მწარმოებელი ქვეყნის მიერ განსაზღვრული სხვა ტიპი;

ჰ20) დეკლარირებული სტანდარტი - სტანდარტი, რომელსაც მწარმოებელი იყენებს და რომლის გამოყენების შესახებაც მიუთითებს, მათ შორის, საწარმოს შიდა სტანდარტი;

ჰ21) შესაბამისობის დეკლარაცია - დოკუმენტი, რომლითაც მწარმოებელი ადასტურებს პროდუქტის დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობას.

ჰ22) არასტანდარტული გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გული - გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გული, რომელიც არ შეესაბამება ამ რეგლამენტით განსაზღვრულ გაუტეხავი თხილისა (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულისათვის დადგენილ ფორმას, კომერციულ ტიპს, ხარისხსა და ზომას;

ჰ23) შესაბამისობის შეფასება (შშ) - პროდუქტები, რომლითაც დგინდება, შესრულებულია თუ არა შესაბამისობის შეფასების ობიექტის მიმართ დადგენილი მოთხოვნები;

ჰ24) შესაბამისობის შეფასების ობიექტი - პროდუქტი, პროცესი, სისტემა, რომლის მიმართაც გამოიყენება შესაბამისობის შეფასება.

2. ამ ტექნიკური რეგლამენტის მიზნებისათვის ასევე გამოიყენება სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსით განსაზღვრული ტერმინები.

მუხლი 4. მოთხოვნები რეგულირების ობიექტის მიმართ

1. მოთხოვნები გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) მიმართ:

- ა) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) ზოგადი მახასიათებლები:
- ა.ა) ნაჭუჭის მახასიათებლები, რომლის მიხედვითაც ნაჭუჭი უნდა იყოს:

თხილის ტექნიკური რეგლამენტი

ქვეპუნქტებით განსაზღვრული კლასის თხილის გულისათვის;
 ლ) დაქუცმაცებული თხილის ზომა შეიძლება იცვლებოდეს 2 მმ-დან 12,5 მმ-მდე;
 მ) დაშვებულია გადამუშავებული თხილის გულისათვის ზომების გადახრა ± 0,2 მმ-ით;
 ნ) კანგაცილი, მოხალულ და დაქუცმაცებულ I კლასის თხილის გულში ერთი ერთეულით მეტი ან ერთი ერთეულით ნაკლები ზომის თხილის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს საერთო წონის 10 %-ს;
 ო) დასაშვებია გადამუშავებისათვის სხვადასხვა ჯგუფის თხილის შერევა, დეკლარირებული სტანდარტის შესაბამისად.

მუხლი 5. მოთხოვნები რეგულირების ობიექტის უვნებლობისათვის, შეფუთვისა და ეტიკეტირებისათვის
 1. მე-4 მუხლით განსაზღვრული გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გული და გადამუშავებული თხილის გული, უნდა აკმაყოფილებდნენ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ უვნებლობის მაჩვენებლებს, რომელთა გამოკვლევა ხდება თხილის საჭმელად ვარგისი ნაწილის მიმართ.

2. მოთხოვნები რეგულირების ობიექტის შეფუთვის მიმართ:

ა) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის გულის შეფუთვისათვის გამოყენებული მასალა უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ სანიტარიულ - ჰიგიენურ მოთხოვნებს;

ბ) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის გულის შეფუთვისათვის გამოყენებული მასალა უნდა იცავდეს პროდუქტს შიდა და გარე დაზიანებისაგან და გავლენას არ უნდა ახდენდეს შეფუთული ერთეულის შიგთავსზე;

გ) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულის თითოეული შეფუთული ერთეული უნდა შედგებოდეს ერთგვაროვანი ჯგუფის, კლასისა და კომერციული ტიპის გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) ან თხილის გულისაგან;

დ) თხილის გული შესაძლებელია მოთავსებული იქნეს ტომრებში ან მაგარ შეფუთვაში, რომელიც არ ცვლის თხილის ხარისხობრივ და უვნებლობის მაჩვენებლებს. მცირე დაფასოების შემთხვევაში, სამომხმარებლო შეფუთვა თითოეულ დიდ შეფუთვაში უნდა იყოს ერთი და იმავე წონის;

ე) გადამუშავებული თხილის გულის მცირე ზომის შეფუთული ერთეულიდან მასის დასაშვები (გრამი) გადახრის მაქსიმალური სიდიდეები მოცემულია N6 ცხრილში - „გადამუშავებული თხილის გულის მცირე ზომის შეფუთული ერთეულიდან მასის დასაშვები (გრამი) გადახრის მაქსიმალური სიდიდე“;

ვ) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) სხვადასხვა ჯგუფის შეფუთულ ერთეულში სხვა ჯგუფის თხილის შემცველობა არ უნდა აღემატებოდეს საერთო წონის 12%-ს. ექსტრა და I კლასის გაუტეხავ თხილთან დაკავშირებით შეფუთულ ერთეულში წონის 12 % შესაძლებელია იყოს სხვა კლასის თხილი ან კომერციული ტიპი იმ პირობით, რომ მათი წარმოება ერთი საწარმოო ერთეულში ხდება. ეს დაშვება შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს II კლასის გაუტეხავი თხილისათვის (თხილი ნაჭუჭით), თუ კომერციული ტიპის ან გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) კლასი მითითებული იქნება ეტიკეტზე;

ზ) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის გულის ყველა შეფუთული ერთეული არ უნდა შეიცავდეს უცხო მინარევებს;

თ) გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის გულის შეფუთვაში შენახვის პირობების დაცვისას უნდა უზრუნველყოს ვარგისიანობის ვადის გასვლამდე თხილის ხარისხისა და ვარგისიანობის შენარჩუნება.

3. ექსპორტისათვის განკუთვნილი თხილის ეტიკეტირებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები რეგულირდება მიმდებარე ქვეყნის მოთხოვნების შესაბამისად.

მუხლი 6 . ჰიგიენური მოთხოვნები ბიზნესოპერატორის მიმართ

1. ბიზნესოპერატორი, რომლის საქმიანობა დაკავშირებულია თხილის წარმოებასთან (მათ შორის, პირველად წარმოებასთან), გადამუშავებასთან ან/და დისტრიბუციასთან, ვალდებულია, დაიცვას „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის ზოგადი წესით“ განსაზღვრული მოთხოვნები.

2. შესაძლებელია ბიზნესოპერატორმა, რომელიც ახორციელებს თხილის წარმოებას, გადამუშავებას, დისტრიბუციას, გამოიყენოს ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული წესისაგან განსხვავებული წესი იმ შემთხვევაში, თუ ბიზნესოპერატორის მიერ დასაბუთებული იქნება მის მიერ გამოყენებული განსხვავებული წესით ზოგადი ჰიგიენური მოთხოვნების უზრუნველყოფა.

მუხლი 7. რეგულირების ობიექტის შესაბამისობის კონტროლი

1. ექსპორტისათვის განკუთვნილი გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის გულის ამ ტექნიკურ რეგლამენტთან ან/და დეკლარირებულ სტანდარტთან შესაბამისობის კონტროლს ახორციელებს:

ა) საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი სსიპ - სურსათის ეროვნული სააგენტო (შემდგომში- სააგენტო) სახელმწიფო კონტროლის დროს;

ბ) ბიზნესოპერატორი შიდა საწარმო კონტროლის დროს შესაბამისობის შეფასებისას.

2. გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის შესაბამისობის შეფასებისათვის, საჭიროების შემთხვევაში, ნიმუშის აღება ხდება პარტიიდან.
 3. პარტიად გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულისათვის მიიჩნევა ერთისა და იმავე ან სხვადასხვა ჯგუფის, კლასის, ზომის, მოსავლის აღების წლის, ერთი სახეობის და ზომის ტარაში შეფუთული ნებისმიერი რაოდენობის პროდუქტი ერთ სატრანსპორტო ერთეულში, რომელსაც თან ახლავს ერთი შესაბამისობის დეკლარაცია და მისი შეფასების ერთეულს წარმოადგენს დიდი ზომის შეფუთვა.

4. პარტიად გადამუშავებული თხილისათვის მიიჩნევა ერთისა და იმავე ჯგუფის, კლასის, ზომის, ან/

და შერეული, მოსავლის აღების და გადამუშავების წლის ერთი სახეობის და ზომის ტარაში შეფუთული ნებისმიერი რაოდენობის პროდუქტი, ერთ სატრანსპორტო ერთეულში, რომელსაც თან ახლავს ერთი შესაბამისობის დეკლარაცია და მისი შეფასების ერთეულს წარმოადგენს დიდი ზომის შეფუთვა.

5. ამ მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტებისათვის ერთ ერთეულად ითვლება დიდი ზომის შეფუთვა, რომელიც შედგება მცირე ზომის შეფუთული ერთეულებისგან.

6. გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულისათვის ნიმუშის აღება ხდება თითოეული პარტიის დიდი ზომის შეფუთვის არანაკლებ 5-10%-დან, შემთხვევითი შერჩევის მეთოდით. თუ შემთხვევითი შერჩევის მეთოდით აღებული შეფუთული ერთეულის რაოდენობა წილადური რიცხვია, ხდება მისი დამრგვალება წინა მთელ რიცხვამდე.

7. გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულის დიდი ზომის შეფუთვებიდან ხდება ნიმუშის შერევა და 2 კგ საშუალო ნიმუშის აღება.

8. გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) და თხილის გულის შეფასებისათვის ხდება გარეგანი დათვალიერება, შეხება, დაყნოსვა, შემდგომში ნაჭუჭის მოცილება გაუტეხავი თხილისათვის (თხილი ნაჭუჭით), ორგანოლექტიკური შეფასება, ანონვა, თხილის გულის დაჭრა, ლაბორატორიული გამოკვლევა.

9. გადამუშავებული თხილის გულის ნიმუშის აღება, საჭიროების შემთხვევაში, ხდება თითოეული დიდი ზომის შეფუთვიდან, არანაკლებ 200გ-ის ოდენობით, შემდგომში ხდება მათი შერევა და 2 კგ საშუალო ნიმუშის აღება.

10. გადამუშავებული თხილის გულის შეფასებისათვის ხდება დათვალიერება, შეხება, დაყნოსვა, ორგანოლექტიკური შეფასება, ანონვა, ლაბორატორიული გამოკვლევა.

11. გადამუშავებული თხილის ექსპორტისას:

ა) ბიზნესოპერატორი ვალდებულია, პარტიის ფორმირების დასრულების შემდეგ განახორციელოს შესაბამისობის შეფასების პროცედურები;

ბ) ბიზნესოპერატორმა მიმართოს სააგენტოს, რომელიც ნიმუშის აღების დასრულებისთანავე ახდენს დიდი ზომის შეფუთვის დალუქვას;

გ) ნიმუში რეფერენტული გამოცდისათვის აღებული უნდა იქნეს სააგენტოს მიერ, რომელიც ინახება პროდუქტის ვარგისიანობის ვადის გასვლამდე.

12. სააგენტოს მიერ დადებული ლუქის ახსნას და შეცვლას, საჭიროების შემთხვევაში, ახორციელებს სააგენტო ან/და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი სსიპ - შემოსავლების სამსახური (შემდგომში-სამსახური).

13. გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით), თხილის გულის და გადამუშავებული თხილის ექსპორტისათვის ბიზნესოპერატორი ვალდებულია, სააგენტოში წარადგინოს შესაბამისობის დეკლარაცია (N1 დანართის მიხედვით) და შიდა კონტროლის დამადასტურებელი დოკუმენტი(ებ)ი, რითაც ადასტურებს შესაბამისობის შეფასების ობიექტის ამ ტექნიკურ რეგლამენტთან ან/და დეკლარირებული სტანდარტით დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობას.

14. სააგენტო ვალდებულია, ბიზნესოპერატორის მიერ შესაბამისობის დეკლარაციის წარდგინიდან არა უმეტეს 48 საათის განმავლობაში განახორციელოს შესაბამისობის დეკლარაციაში მითითებული ინფორმაციის ამ ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შეფასება.

15. სამსახური საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ საბაჟო პროცედურებს ახორციელებს სააგენტოს მიერ შესაბამისობის დეკლარაციის ამ ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადასტურების შემთხვევაში.

ცხრილი N1

გაუტეხავი თხილისათვის (თხილი ნაჭუჭით) განსაზღვრული ხარისხიდან დასაშვები გადახრა

ხარისხთან დაკავშირებული დასაშვები გადახრა	გადახრის დასაშვები დონე (% , წონის მიხედვით)		
	ექსტრა (უმაღლესი)	პირველი კლასი	მეორე კლასი
თხილის ნაჭუჭისათვის განსაზღვრული მოთხოვნებიდან გადახრა (განაგარიშება ხდება გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) წონის მიხედვით)	3	5	7
თხილის გულისათვის განსაზღვრული მოთხოვნებიდან გადახრა (განაგარიშება ხდება თხილის გულის წონის მიხედვით) ^(ა)	5	8	12
მათ შორის დათვებული, დამშალი, დამძალეული ^(ბ) , ან მავნებლებით დაზიანებული ^(გ) (განაგარიშება ხდება თხილის გულის წონის მიხედვით)	3	5	6
უცხო მინარევები (განაგარიშება ხდება გაუტეხავი თხილის (თხილი ნაჭუჭით) წონის მიხედვით)	0,25	0,25	0,25
თხილი ცარიელი (განაგარიშება ხდება დათვლით)	4	6	8

(ა) - გულის უმნიშვნელო დეფორმაცია არ ითვლება გადახრად;
 (ბ) - გარეგულ ნიშნებში მეთოდებზე არ მიუთითებს დამძალეუმი;
 (გ) - ნებისმიერი ხარისხისათვის დაუშვებელია ნებისმიერი ცოცხალი ორგანიზმის არსებობა.

ცხრილი N 2

თხილის გულისათვის განსაზღვრული ხარისხიდან დასაშვები გადახრა

დეფექტი	გადახრის დასაშვები დონე(% , წონის მიხედვით)		
	ექსტრა (უმაღლესი)	პირველი კლასი	მეორე კლასი
დამძალეული*, დათვებული, დამშალი, აქვს ცუდი სუნი და გემო, მავნებლებით ან მღრღნელებით ⁽¹⁾ დაზიანებული (+)	1	2	3
არასრულყოფილად განვითარებული/ დამწიფებული, მათ შორის დამჭკნარი, გამოფიტული (მედმეტად გამოშრალი)	2	4	8
მეჭანიკურად დაზიანებული ⁽²⁾	3	8	10
ტყუპი გული	2	5	8
გაუტეხავი თხილი (თხილი ნაჭუჭით), ნაჭუჭის ნატეხები, კანის ნაწილები, თხილის ნატეხები და მტვერი	0,25	0,25	0,25
უცხო მინარევები	0,05	0,05	0,05
სულ გადახრა ⁽³⁾ (მაქსიმალური)	5	12	16

(*) - გარეგულ ნიშნებში მეთოდებზე არ მიუთითებს დამძალეუმი;
 (+) - ნებისმიერი ხარისხისათვის დაუშვებელია ნებისმიერი ცოცხალი ორგანიზმის ან მათი ნარჩენების არსებობა.
 (1) - თუ თხილის გული ძველი მოსავალია, მაშინ ექსტრა (უმაღლესი) კლასისათვის ეს გადახრა 1,5%-ია, პირველი კლასისათვის - 2,5%, ხოლო მეორე კლასისათვის - 4%-ს შეადგენს;
 (2) - თუ თხილის გული ძველი მოსავალია, მაშინ ექსტრა (უმაღლესი) კლასისათვის ეს გადახრა 0,5%-ია, პირველი კლასისათვის - 1, ხოლო მეორე კლასისათვის - 2%-ს შეადგენს;
 (3) - თუ თხილის გული ძველი მოსავალია, მაშინ ექსტრა (უმაღლესი) კლასისათვის ეს გადახრა 6%-ია, პირველი კლასისათვის - 13%, ხოლო მეორე კლასისათვის - 4%-ს შეადგენს;

თხილის ტექნიკური რეგლამენტი

ცხრილი N 3

გადამუშავებული თხილის გულის ქიმიური მაჩვენებლები კლასების მიხედვით

ქიმიური მაჩვენებელი კლასი I (მაქსიმალური)	სიდიდე		
	კლასი II (მაქსიმალური)		
თავისუფალი ცხიმოვანი მჟავები (ექსტრაგირებულ ცხიმში ოლეინის მჟავის შემცველობა)	ახალი მოსავალი	% 1,0 (m/m)	% 1,3 (m/m)
	ძველი მოსავალი	% 1,4 (m/m)	% 1,5 (m/m)
ექსტრაგირებული ცხიმის ზეფანგური რიცხვი	ახალი მოსავალი	7 მგ.ექვ. გ/კგ	8 მგ.ექვ. გ/კგ
	ძველი მოსავალი	9 მგ.ექვ. გ/კგ	10 მგ.ექვ. გ/კგ

ცხრილი N 4

გადამუშავებული თხილის გულისათვის განსაზღვრული ხარისხიდან დასაშვები გადახრა კლასისა და ტიპის მიხედვით

დეფექტი	მაქსიმალური გადახრის დასაშვები სიდიდე (% მასის მიხედვით)				
	თხილის გული კანგაცილი (ბლანშირებული) ან მოხალული			თხილის გული კანგაცილი (ბლანშირებული) ან მოხალული (როგორც არის)	თხილის გული ნაწილობრივ კანგაცილი (ბლანშირებული) ან ნაწილობრივ მოხალული
	I/ ექსტრა	I/ კლასი I	I/ კლასი II		
გამოფიტული, დამკვანარი, მოყვითალო, გამაგრებული ქსოვილით (სიმსივნური)		0,5	2	4	4
დამპალი, დაობებული, ფარული ობის, მწარე სიდაშლის, მწარე მოყვითალო, მძაღე	ახალი მოსავალი	0,5	1	1,5	1,5
	ძველი მოსავალი	0,5	1	1,5	1,5
მეჭანკურად დამიანებული დამტვრეული, დაბზარული ⁽¹⁾		6	10	15	20
კანის ნაწილები, თხილის გულის ნაწილაკები და ფხვნილი		0,5	0,5	0,5	1
სხვადასხვა ჯგუფების ნარევი (მრგვალი მოგრძობი, მოგრძო მრგვალი)		5	10	10	20
ნაწილობრივ კანგაცილი, ⁽²⁾ (ლაქებიანი)		5	10	12	არ ნორმირდება

(1) - დამტვრეული თხილის გულის რაოდენობა I/ ექსტრა-ში არ უნდა აღემატებოდეს 1%-ს, I/ კლასი I-ში 2%, I/ კლასი II-ში 4%-ს;
 (2) - კანი არ უნდა აღემატებოდეს თხილის ზედაპირის 1/2-ს, კანის ნაწილი, რომელიც 3 მმ-ზე ნაკლებია, არ ითვლება დეფექტად.

ცხრილი N 5

გადამუშავებული თხილის (კანგაცილი, ბლანშირებული ან/და მოხალული) გულის II კლასისათვის განსაზღვრული ხარისხიდან დასაშვები მაქსიმალური გადახრა

დეფექტი და მკვანარი და გამოფიტულ თხილის გულში	მაქსიმალური გადახრის დასაშვები სიდიდე (% მასის მიხედვით)			
	დაბზარულ თხილის გულში	მეჭანკურად დამიანებულ თხილის გულში	შერეული ჯგუფების დეფექტიან თხილის გულში	
გამოფიტული, დამკვანარი, მოყვითალო, გამაგრებული ქსოვილით (სიმსივნური)	არ ნორმირდება			
დამპალი, დაობებული, ფარული ობის, მწარე მოყვითალო, მძაღე	ახალი მოსავალი	1,5	1,5	1,5
	ძველი მოსავალი	2	2	2
მეჭანკურად დამიანებული	4	არ ნორმირდება	4	არ ნორმირდება
დაბზარული	4	არ ნორმირდება	4	არ ნორმირდება
კანის ნაწილები, თხილის გულის ნაწილაკები და ფხვნილი	1	1	1	1

შენიშვნა: კანგაცილი (ბლანშირებულ) და მოხალულ თხილის გულში (როგორც არის) შესაბამისი დასაშვების მქონე თხილის გული უნდა შეადგენდეს მთლიანი მასის არაუმცირეს 90%-ს.

ცხრილი N 6

გადამუშავებული თხილის გულის მცირე ზომის შეფუთული ერთეულიდან მასის დასაშვები (გრამი) გადახრის მაქსიმალური სიდიდე

შეფუთული ერთეულის მასა (გრამი)	შეფუთული ერთეულიდან მასის დასაშვები გადახრის მაქსიმალური სიდიდე (%)
50-მდე	4
51-დან 100-მდე	3
101-დან 200-მდე	2,5
201-დან 500-მდე	2
501-დან მეტი	1,5

დანართი N1

შესაბამისობის დეკლარაცია

ექსპორტიორი .....
 (დასახელება, საიდენტიფიკაციო კოდი)
 დამამზადებელი (არსებობის შემთხვევაში) .....
 (დასახელება, საიდენტიფიკაციო კოდი)
 მისამართი: .....
 იურიდიული და ფაქტობრივი, (დამამზადებლის -არსებობის შემთხვევაში) იმპორტიორი .....
 (დასახელება, ქვეყანა)
 პროდუქტის დასახელება .....
 (სენ და სესსნ კოდი)
 პარტიის ნომერი: .....
 პარტიის ჩატვირთვის თარიღი (წელი, თვე, რიცხვი).....
 შეფუთვის თარიღი .....
 დიდი შეფუთული ერთეულის რაოდენობა: .....
 მასა ნეტო: .....
 მოსავლის აღების წელი, რეგიონი, რაიონი: .....
 შენახვის პირობები: .....
 ვარგისიანობის ვადა: .....
 შიდა საწარმოო კონტროლის განხორციელების დამადასტურებელი დოკუმენტ(ებ)ი: .....
 წარმოშობის სერტიფიკატი (არსებობის შემთხვევაში), სატრანსპორტო დოკუმენტი: .....
 შესაბამისობის დეკლარაციის გაცემის თარიღი: .....

ხელმოწერა
 განმარტებითი ბარათი

აგროდაზღვევა

აქვს ვალდებულება, რომ განაცხადი უმოკლეს დროში დატოვოს სადაზღვევო კომპანიაში. ახლა შესაძლებელია, როცა სადაზღვევო კომპანიის წარმომადგენელი მივა ბენეფიციართან, მაშინ გაფორმდეს ანაზღაურების დოკუმენტაცია. სადაზღვევო კომპანიის წარმომადგენელი ბენეფიციართან მაქსიმუმ 30 დღეში მივა, რაც შარშან არ იყო და, შესაბამისად, იყო დაგვიანებები. ასევე, გაუმჯობესდა დათვლის მეთოდი - იმ მომენტისთვის რაც იქნება სადაზღვევო თანხა, იმის 10% იქნება და არა პოლისში მითითებული სადაზღვევო ლიმიტის.

სახელმწიფოს მხრიდან სადაზღვევო კომპანიების მონიტორინგი გამკაცრდა და დარღვევებზე შედარებთ უფრო მკაცრი სანქციები იქნება გათვალისწინებული.

აგროდაზღვევის ახალი პროგრამისთვის, ბიუჯეტიდან წელს 10 მილიონი ლარი გამოიყოფა.

აგროდაზღვევის სახელმწიფო პროგრამა 2014 წელს დაიწყო და უკვე 2 წელია მიმდინარეობს. 2014 - 2015 წლებში აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში:

- გაცემულია 28,690 პოლისი
- დაზღვეული ფართობი შეადგენს 23,667 ჰა
- ჯამში დაიზღვა 193,343,000 ლარის მოსავალი

ფერმერების მიერ დაზღვევის მომსახურებაში გადასახდელი თანხიდან სახელმწიფომ 13,809,000 ლარის სუბსიდირება მოახდინა. 2 წლის განმავლობაში ანაზღაურებულმა ზარალმა 14 მილიონ ლარზე მეტი შეადგინა.

სახელმწიფო აგროდაზღვევის პროექტში თანადაფინანსებას ზრდის

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გადაწყვეტილებით, მიმდინარე წლიდან აგროდაზღვევაში თანამონაწილეობა სახელმწიფოს მხრიდან ყველა კულტურაზე 60%-ის ნაცვლად 70% იქნება, ვაზზე კი 40%-ის ნაცვლად 50%. აგროდაზღვევის განახლებულ პროექტი მინისტრთა კაბინეტმა მთავრობის სხდომაზე დაამტკიცა.

აგროდაზღვევის პროგრამაში მონაწილეობა შეუძლია მიიღოს ფიზიკურმა ან იურიდიულმა პირმა, რომელსაც საკუთრებაში, სარგებლობაში ან ფაქტობრივ მფლობელობაში გააჩნია არაუმეტეს 5 ჰა (ხორბლის მოსავლის დაზღვევის შემთხვევაში არაუმეტეს 30 ჰა) ფართობის ჩათვლით სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი. მოიხსნა შემლუდვა მიწის ფართობზე. ნებისმიერ ბენეფიციარს, რომელიც ფლობს, მაგალითად 30 ჰექტარს ან 100 ჰექტარს, შეუძლიათ 5 ჰექტარი მიწის ნაკვეთის დაზღვევისას მიიღოს სახელმწიფოს მხრიდან თანადაფინანსება.

გასული წლისგან განსხვავებით, წელს შემოტანილია მინიმალური და მაქსიმალური ტარიფები პოლისებზე. 2015 წელს მხოლოდ ფიქსირებული ტარიფები იყო, ახლა კი, სხვადასხვა კულტურაზე სხვადასხვა ტარიფია.

ამასთან, წელს ხელისუფლებას მიწების რეგისტრაციის ნასახალისებლად აგროდაზღვევაში ახალი მექანიზმი აქვს ჩადებული. კერძოდ, თუ ბენეფიციარი დარეგისტრირებულ მინას დააზღვევს, ის სახელმწიფოსგან 10%-ით მეტ თანადაფინანსებას მიიღებს.

აგროდაზღვევის პროგრამაში ამ დროისთვის 6 სადაზღვევო კომპანიაა ჩართული: „ჯიპიაი ჰოლდინგი“, „ალდაგი“, „აი სი ჯგუფი“, „ირაო“, „არდი“ და „უნისონი“. ხოლო ერთ-ერთის დამატებასთან დაკავშირებით მოლაპარაკებები მიმდინარეობს - საუბარია კომპანია „ალფაზე“.

პროგრამაში შევიდა სხვა ცვლილებებიც. ამიერიდან ანაზღაურების პროცედურის დროს ბენეფიციარს არ

მარნეულის რაიონის სოფელ თამარისში მცხოვრებ გიორგი ებანოიძეს ჭარბი ნალექის გამო მიყენებული ზარალი სრულად აუნაზღაურდა. 2015 წლის 20 ივნისს მომხდარმა წყალდიდობამ გიორგი ებანოიძეს ხაზვის ბაღის მოსავლის 75% გაუნადგურა. სადაზღვევო კომპანიის მიერ ზარალის დათვლის შემდეგ თანხამ 232,000 ლარი შეადგინა, რომელიც სადაზღვევო კომპანიამ „ალდაგი“ ბენეფიციარს სრულად აუნაზღაურა.

სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს აგროდაზღვევის პროგრამის მენეჯერმა, ლევან მადრაძემ, ქვემო ქართლში რეგიონის გუბერნატორის მოადგილემ, ნუგზარ სალიამ და სადაზღვევო კომპანია „ალდაგის“ ქონებრივი ზარალების მართვისა და მომსახურების დეპარტამენტის დირექტორმა, ვახტანგ ებიტაშვილმა გიორგი ებანოიძის სტიქიის შედეგად განადგურებული ნაკვეთი დაათვალიერეს და ზარალის ანაზღაურების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია გადასცეს.

მარნეულის რაიონის სოფელ თამარისში მცხოვრები გიორგი ებანოიძე სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს აგროდაზღვევის პროგრამაში 2014 წლის ოქტომბრის თვეში ჩაერთო და 17 ჰექტარი ხაზვის მოსავალი დააზღვია, სადაზღვევო პრემიამ შეადგინა 30 345 ლარი, აქედან სააგენტოს ბენეფიციარს 28 560 ლარი გადაუხადა, ხოლო გიორგი ებანოიძეს მხოლოდ 1 785 ლარის გადახდა მოუხდა.

სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს აგროდაზღვევის პროგრამაში ქვემო ქართლის რეგიონის 200-ზე მეტი ბენეფიციარი ჩაერთო, აქედან 22 მარნეულის რაიონის მცხოვრები ფერმერია. საქართველოს მასშტაბით აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში გაცემულია 22,817 პოლისი, სუბსიდის თანხამ შეადგინა 12,297,817 ლარი. დაზღვეული მოსავლის ღირებულებაა 164,087,076 ლარი. დაზღვეული ფართობი შეადგენს 20 281 ჰა. ჭარბი ნალექისა და სეტყვის შედეგად დაზარალდა 3000

ბენეფიციარი, ასანაზღაურებელი თანხა პირველადი შეფასებით 4,500,000 მილიონ ლარს შეადგენს. პარალელურ რეჟიმში მიმდინარეობს ზარალის შეფასება და თანხის ჩარიცხვა.

ვთესოთ მხოლოდ გასავრცელებლად დაშვებული ჯიშების თესლი

ვთესოთ მხოლოდ გასავრცელებლად დაშვებული ჯიშების თესლი.

საქსტატისტიკის ოფიციალური მონაცემებით, ბოლო წლებში ხორბლის მარცვლის მოსავლიანობა 1,1 და 1,9 ტ/ჰა-ზე მერყეობს. შირაქის ველის, ქართლის, სამცხე-ჯავახეთის ნოციერი ნიადაგები, ხორბლის თანამედროვე ინტენსიური ტიპის ჯიშები და უნიკალური სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა იმის რეალურ საშუალებას იძლევა, რომ ეს მაჩვენებელი საშუალოდ 4 – 6 ტ/ჰა-ზე ავიდეს.

ხორბლის დაბალმოსავლიანობის მრავალი მიზეზი არსებობს, მათ შორის, ერთ-ერთი ძირითადია ქვეყანაში მეთესლეობის სისტემის მოშლა.

სელექციური მიღწევების გამოცდის (ჯიშთა გამოცდის) სამსახური მსოფლიოში აპრობირებული სისტემაა, რომელიც უზრუნველყოფს სელექციონერის მრავალწლიანი და დაუდალავი შრომის ნაყოფის - ახალი ჯიშის (ჰიბრიდის) ხალხის სამსახურში ჩაყენებას. ჯიშთა გამოცდა უზრუნველყოფს ქვეყანას ჰქონდეს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მაღალპროდუქტიული და მაღალხარისხიანი ჯიშების მრავალფეროვანი ასორტიმენტი, დარგი დაიცვას გენმოდირიციკლებული და მრავალი საკარანტინო დაავადებებისა და მავნებლების შემოდინებისაგან, ფერმერებს მისცეს შესაძლებლობა უარი თქვან მონოკულტურის წესებზე და განახორციელონ ჯიშების ე.წ. მობაიკური თესვა, რაც გულისხმობს დიდ ფართობებზე თესონ სხვადასხვა გენოტიპის (სავეგეტაციო პერიოდის, იმუნური, მაღალცილიანი, შედარებით გვალვა ამტანი და სხვა) მქონე ტოლერანტული ჯიშები.

მარცვლეულ კულტურებში ნამყვანი ადგილი უკავია ხორბალს, რომელიც საქართველოში ერთ სულ მოსახლეზე წელიწადში 135 კგ-ს შეადგენს. აქედან გამომდინარე ქვეყანას ყოველწლიურად სჭირდება დაახლოებით 800 ათასი ტონა, მაშინ, როდესაც ბოლო წლებში მისი მოსავლიანობა ჰექტარზე 1,1-1,9 ტ-ს არ აღემატება.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მეცნიერულ საფუძველზე დაფუძნებული მეთესლეობის გარეშე შეუძლებელია მაღალი მოსავლის მიღება. იმისათვის, რომ მეთესლეობის სრულყოფილი სისტემა შეიქმნას, აუცილებელია გვექონდეს

შესაბამისი ჯიშების მრავალფეროვანი ასორტიმენტი.

მეთესლეობა პირობითად ორ ეტაპს მოიცავს: პირველად მეთესლეობას და მეორედ (სამრეწველო) მეთესლეობას.

პირველად მეთესლეობას, როგორც წესი ახორციელებს სელექციონერი. ახალი ჯიშის გამოყავთ სამეცნიერო და კვლევით ორგანიზაციებს, ფერმერებს და ცალკეულ პიროვნებებსაც. ეს ორგანიზაციები სელექციური პროცესების გზით თანდათანობით ახალ ჯიშს აუმჯობესებენ, მიჰყავთ ელიტის დონემდე და საბოლოოდ საკონკურსო ჯიშთა გამოცდით ამთავრებენ ახალი ჯიშის გამოყვანას. ამით მთავრდება მოცემული ჯიშის პირველადი მეთესლეობა.

იმისათვის, რომ ახალი ჯიშის გავრცელდეს, ანუ წარმოებაში დაინერგოს და დაიწყოს ამ ჯიშების მეორადი მეთესლეობა ანუ სამრეწველო მეთესლეობა, როგორც წესი, მან უნდა გაიაროს სელექციური მიღწევების სახელმწიფო ჯიშთა გამოცდა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ახალი ჯიშის, როგორც მაღალპროდუქტიულიც არ უნდა იყოს, წარმოებაში

გასავრცელებლად არ დაიშვება.

სელექციური მიღწევების გამოცდა მსოფლიოში აპრობირებული ღონისძიებაა და წარმოადგენს სასელექციო საქმიანობიდან სრულიად დამოუკიდებელ სამეცნიერო-საწარმოო სისტემას, რომელიც მოცემული ქვეყნის სხვადასხვა ეკოლოგიურ ზონაში 2-3 წლის პერიოდის მანძილზე ახალ ჯიშს ამონებს მიუკერძოებლად და ობიექტურად, ადგენს მის სამეურნეო სარგებლიანობას არსებულ ჯიშებთან შედარებით, შერჩეულ ჯიშებს აძლევს რეკომენდაციას სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რათა ნება დართოს მათ გასავრცელებლად დაშვებაზე. ამ პროცედურის გავლის შემდეგ იწყება ამ ჯიშის სამრეწველო მეთესლეობა, გამრავლება და მიწოდება ხორბლის ნებისმიერი მწარმოებლისათვის.

1929-1932 წლებში საქართველოში ჩამოყალიბდა სასელექციო სამსახური. ამ პერიოდში ზონების მიხედვით 11 სადემონსტრაციო ნაკვეთი არსებობდა. 1960-1970-

ვთქვით მხოლოდ გასაგრძელებლად დაშვებული ჯიშების თესვა

იან წლებში მათი რაოდენობა 61-მდე გაიზარდა, სადაც როგორც მინდვრის, ისე მრავალწლიანი კულტურების ჯიშთა გამოცდა ხორციელდებოდა. ამ პერიოდში ამ სამსახურის მიერ გამოიცადა 100-ზე მეტი კულტურის 12000-ზე მეტი ჯიშ და ჰიბრიდი. მიუხედავად ამისა, ჯიშთა გამოცდის სამსახური ყოფილმა მთავრობამ 2005 წლის დეკემბერში გააუქმა. ჯიშთა გამოცდის სამსახურის გაუქმებას მოჰყვა მეთესლეობის სისტემის მთლიანი მოშლა, რის შემდეგაც ქვეყანაში დაიწყო თვითნებურად, ყოველგვარი წინასწარი შესწავლისა და შემოწმების გარეშე გაურკვეველი წარმომავლობის ხორბლის „სათესლე“ მასალის შემოტანა, დახარისხება, შესაბამისი ფუნქციონირებით დამუშავება და როგორც ელიტური სათესლე მასალის გაყიდვა. შედეგად არ დააყოვნა და მარცვლის მოსავალი კატასტროფულად დაქვეითდა.

იმისათვის, რომ ქვეყანაში ერთხელ და სამუდამოდ წესრიგი დამყარდეს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების, როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოეთიდან შემოტანილი ჯიშებისა და ჰიბრიდების მეთესლეობაში და მათი წარმოებაში დანერგვისათვის სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ აუცილებლად მიიჩნია სელექციური მიღწევების სამსახურის აღდგენა. სამინისტროს დავალებით შპს „მარცვლეულის ლოჯისტიკის კომპანია“ 2013 წლიდან დაიწყო ჯიშთა გამოცდის სამუშაოები.

კომპანიამ ხორბლის ჯიშთა გამოცდისათვის შეარჩია 5 ზონა (ახალციხის, გორის, ბოლნისის, თელავისა და დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტები), თითოეული ზონიდან აღებული იქნა ნიადაგის ნიმუშები აგრო ქიმიური ანალიზებისათვის და ამ მონაცემების საფუძველზე შემუშავდა ნაკვეთების თესვისწინა განოყიერება და საგამაფხულო ჯეჭილის გამოკვება. მოძიებული იქნა ამ ზონების აგრომეტეოროლოგიური მონაცემები და ყველა ის ინფორმაცია, რომელთა ცოდნა აუცილებელია ჯიშთა გამოცდის მუშაობისათვის.

საკონკურსოდ საშემოდგომო ხორბლის ჯიშები შეირჩა პრინციპით: ქართული სელექციის (5) ჯიშ, საქართველოში სხვადასხვა შემოტანილი და მეტ-ნაკლებად აპრობირებული ჯიშები (7 - ავსტრიული და 3 - აშშ) და სტავროპოლის მხარის პერსპექტიული ჯიშები (17).

თითოეული ჯიშთა გამოცდის ნაკვეთზე ცალკეული ჯიშ 100 კვ.მ ფართობზე ოთხ-ოთხ განმეორებაში დაითესა.

გასული წლის 19 ივნისს დედოფლისწყაროში ხორბლის ჯიშთა გამოცდის ნაკვეთები დაათვალიერა სოფლის მეურნეობის მინისტრმა, მონის გამგებელმა და ფერმერთა ჯგუფმა. დადებითი შედეგების მიღების შემდეგ, სამინისტროს დავალებით, სამუშაოები დასავლეთ საქართველოშიც დაიწყო. 2015 წლის შემოდგომაზე აბაშის მუნიციპალიტეტში (სოფ. ნორიო) დაიწყო საშემოდგომო ხორბლის ჯიშთა გამოცდა იგივე ჯიშებზე, იმავე მეთოდით.

ნათესებზე შესაბამისი მეთოდის მიხედვით მცენარის მთელი ვეგეტაციის პერიოდში ხორციელდება მონიტორინგი და ის აგროტექნოლოგიური ღონისძიებები, რაც დადგენილია იმ ზონისათვის სადაც მიმდინარეობს ხორბლის საკონკურსო ჯიშთა გამოცდა.

ჯიშთა გამოცდის მეთოდიკა არ ითვალისწინებს ნათესების მორწყვას, ფუნგიციდების, ინსექტიციდების, ზრდის რეგულიატორებისა და სტიმულიატორების გამოყენებას.

ჯიშების სამეურნეო სარგებლიანობის პოტენციალის სრულყოფილად დადგენისათვის, გარდა მინდვრული მოსავლიანობისა, ტარდება საანალიზო ძნების ლაბორატორიული შესწავლა. დგინდება ერთი თავთავისა და შესაბამისად ერთი მცენარის პროდუქტიულობა, 1000 მარცვლის მასა, ნატურა, ხოლო დანინაურებულ ჯიშებზე ცილების, ნებოგვარას შემცველობა და IDK. გასაგრძელებლად დაშვებულ ჯიშებზე დადგენილი იქნება ფქვილის გამოსავლიანობა და პურცხობის უნარი.

ორი წლის მონაცემების საფუძველზე წინასწარ გამოჩეულია ექვსი ჯიშ, რომელთა მოსავლიანობა აღემატება 5ტ/ჰა-ზე. მიმდინარე წელს ეს ჯიშები საკონკურსო ჯიშთა გამოცდის პარალელურად იცდება საწარმოო გამოცდაშიც. აგრეთვე კომპანია 2014 წლიდან ახორციელებს სიმინდისა და სოიას საკონკურსო ჯიშთა გამოცდებს, რისთვისაც შერჩეულია ლაგოდების და აბაშის მუნიციპალიტეტები.

ამ კულტურების ჯიშებისა და ჰიბრიდების მოძიებაც იგივე პრინციპით განხორციელდა, ამჟამად საკონკურსო ჯიშთა გამოცდას გადის სიმინდის 33 ნომერი, რომელთაგან ქართული სელექციის 3 ჯიშ და 8 ჰიბრიდია. 6 ჰიბრიდი კომპანია „პიონერისა“, 7 „ნობლექსის“ (ავსტრია) და 9 სტავროპოლის.

სოიას საკონკურსო ჯიშთა გამოცდაში ჩართულია სულ 23 - ნომერი, რომელთაგან ქართული სელექციის-2 და რუსული სელექციის-11 ჯიშია. გარდა ამისა, დასავლეთ საქართველოში მოძიებული იქნა სოიას 13 ფორმა, რომლებიც გამოირჩევიან მაღალი სამეურნეო მაჩვენებლებით. ისინი ისწავლება არა როგორც ჯიშები,

არამედ, როგორც (იმისათვის, რათა გადავარჩინოთ გაქრობას) ქართული სოიას ძვირფასი გენოფონდი.

გამოცდაში ჩართული სოიას არცერთი ჯიშ და ფორმა არ არის გენმოდირიცირებული. თითოეული კულტურის, ცალკეული ჯიშის სააღრიცხო ფართობი შეადგენს 25 კვ.მ. განმეორება - 4. ორივე კულტურის ნათესებზე მიმდინარეობს მონიტორინგი. მცენარის ზრდა-განვითარების დინამიკაზე, მანებელ-დაავადებათა მიმართ გამძლეობაზე და სხვა ნიშნებზე.

მარცვლის მოსავლიანობასთან ერთად, როგორც სიმინდის, ისე სოიას შემთხვევაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ღეროზე ტაროს და პარკების მიმაგრების სიმძლავრეს, რასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მათი კომბინით უდანაკარგოდ აღებისათვის.

მართალია, სიმინდისა და სოიას ჯიშებში ორი წლის მონაცემების საფუძველზე გამოვლინდა შედარებით მაღალპროდუქტიული ჯიშები და ჰიბრიდები, მაგრამ მათი საბოლოო შეფასება მოხდება მიმდინარე წლის ბოლოს, თუმცა სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობაში აშკარად გამოიკვეთა, როგორც სიმინდის ჰიბრიდებში, ისე სოიას ჯიშებში, შემოტანილი ჰიბრიდებისა და ჯიშების უპირატესობა.

სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სამინისტროს სსიპ სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო - კვლევითი ცენტრის გადამკვეთილებით, მარცვლეული ლოჯისტიკის კომპანიას დაევალა მიმდინარე წლის გამაფხულებიდან დაიწყო კარტოფილის, საგამაფხულო ქერისა და ხორბლის სელექციური მიღწევების გამოცდა. საამისოდ კომპანიას გადმოეცა შესაბამისი ობიექტები ახალქალაქის, ადიგენის და სტეფანწმინდის მუნიციპალიტეტებში. ამჟამად მოძიებულია კარტოფილისა და საგამაფხულო ქერის ჯიშები, რომლებიც ჩაერთვება სელექციური მიღწევების გამოცდის ქსელში.

გარდა აღნიშნული პროექტებისა, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დავალებით, 2013 წლიდან კომპანიამ დაიწყო გასაგრძელებლად დაშვებული ჯიშის (კრასნოდარსკაია-99) სამრეწველო მეთესლეობა. აღნიშნული ჯიშის ელიტური სათესლე მასალა შემოტანილი იქნა სტავროპოლის მხარის სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტიდან და 163 ჰა-ზე დაითესა დედოფლის წყაროს მუნიციპალიტეტში-შირაქის ველზე. მიღებული იქნა 365 ტონა პირველი რეპროდუქციის (A კლასი) სათესლე მასალა, აქედან ფერმერებზე რელიზებული იქნა 130ტონა, ხოლო 45 ტონა დაითესა შირაქის ველზე მეორე რეპროდუქციის (B კლასის) მისაღებად.

კომპანია 2015 წლიდან გადავიდა სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო - კვლევითი ცენტრის მმართველობაში. ფიქრობთ ეს სტრუქტურული ცვლილება კომპანიის საქმიანობას კიდევ უფრო გააფართოვებს და გაუადვილებს პროექტების განხორციელებას.

გიორგი დულენიშვილი
შპს „მარცვლეულის ლოჯისტიკის კომპანიის“ დირექტორი.

ვანო ზედგინიძე
სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სელექციური მიღწევების გამოცდის პროექტების მენეჯერი.

საქართველო - ღვინის დაყენების 8000 წლის უწყვეტი ისტორია

საქართველო ღვინის კულტურის ერთ-ერთი უძველესი ქვეყანაა, სადაც ღვინის დანერგვისა და შენახვის თანამედროვე მეთოდებთან ერთად, უნიკალური, არქაული ტექნოლოგიები დღემდე შემონახული. ევროპისა და აზიის გეოგრაფიულ და კულტურულ გზაგასაყარზე მდებარე საქართველოში ღვინის დაყენების ტრადიცია 8000 წლის უწყვეტ ისტორიას უკავშირდება.

საქართველოში მევენახეობა და მეღვინეობა ყველა სოციალურ ფენაში ერთნაირად იყო განვითარებული. სამეფო გვარის ჩამომავლის, ივანე მუხრან-ბატონის ღვინოებმა მეცხრამეტე საუკუნის მიწურულს პარიზისა და მოსკოვის გამოფენებზე არაერთი პრიზი დაიმსახურა. მუხრანბატონის უკვე მუზეუმად ქცეულ მამულებში ვენახები დღესაცაა გაშენებული და მეღვინეობის საუკუნოვანი ტრადიციები აქ დღესაც გრძელდება.

ქართველი რომანტიკოსი პოეტის, თავად ალექსანდრე ჭავჭავაძის საგვარეულო სასახლე და ვენახები ბოლოს 1854 წელს მტრის თავდასხმის დროს გადაწვეს. ცეცხლს მაშინ მხოლოდ დღემდე შემორჩენილი უნიკალური ენოთეკა გადაურჩა. 1841 წლის „წინანდლის საფერავი“ უძველესი ღვინოა, ჭავჭავაძეების ვენახებიდან დღემდე შემონახული.

ქართველი მეღვინეების მთავარი საზრუნავი ყოველთვის იყო წარმოებაში უახლესი სტანდარტების დანერგვა. ღვინის ქარხნულ წარმოებაში ბევრი რამ შეიცვალა, თუმცა გლეხური მეურნეობა თითქმის ბოლომდე ინარჩუნებს უძველეს ტრადიციებს. სოფლებში დღესაც შეხვდებით ასწლოვან სანახლებს, რომლებშიც მამაპაპისეული მეთოდით წურავენ ყურძენს. ამ პროცესს კი პატარა სუფრაც უნდა ახლდეს, რომელიც ხშირად იქვე, სანახელთან, იმლება. ამ დროს პირველი ბარაქიანი მოსავლის სადღეგრძელო ისმება.

ქართულმა მეღვინეობამ ათასწლეულები გამოიარა და დღევანდელ მსოფლიოს ქვევრში ღვინის დაყენების უძველესი და უნიკალური მეთოდი შეუნარჩუნა.

ქვევრი თავისი თვისებებით ფენომენალური ჭურჭელია და ღვინოზე დადებითად ზემოქმედებს.

ქვევრში ღვინის დაყენების ქართულ ტრადიციულ მეთოდს 2013 წლის ბოლოს იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი მიენიჭა, რაც გზავნილია მთელი მსოფლიოსთვის, რომ ღვინო უძველესი ქართული კულტურის შემადგენელი ნაწილია.

ქვევრი - მინაში ჩაფლული, ღვინის დასაყენებელი და შესანახი თიხის ჭურჭელია.

ქვევრის ტიპის უძველესი ღვინის შესანახი ჭურჭელი აღმოჩენილია ქვემო ქართლის რეგიონში არქეოლოგიური გათხრების დროს და ძვ.წ VI-VI ათასწლეულებს განეკუთვნება. საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი უძველესი ქვევრები ამჟამად საქართველოს ეროვნულ მუზეუმშია ექსპონირებული.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ქვევრი ქართული

მეღვინეობის მთავარი საგანძურია. ქვევრისთვის საჭირო თიხა კირქვას და მცირე რაოდენობით ძვირფას ლითონებს - ოქროს, ვერცხლსა და სპილენძს შეიცავს. კირი, რომელიც ღვინის მუავასთან რეაქციაში შედის, ერთი მხრივ, ამაგრებს ქვევრის კედლებს, მეორე მხრივ, ბუნებრივი ანტისეპტიკის როლს ასრულებს. ეს კი მეღვინეობაში, სადაც 400-მდე სახის ბაქტერიაა ცნობილი, მეტად მნიშვნელოვანია. ქვევრის დამზადებას საშუალოდ 3 თვე სჭირდება. ძირითადი დრო მის ამოშენებასა და გაშრობაზე მიდის. ქვევრების ამოშენების შემდეგ მათ საგანგებო ღუმელში ათავსებენ, სადაც გამოწვის ურთულესი ეტაპი იწყება.

მინაში ჩაფლულ ქვევრში ტემპერატურა არ იცვლება და ის მუდმივად ღვინის დუდილისათვის საჭირო 13-15 გრადუსს ინარჩუნებს. მასში ბუნებრივად და ქრონოლოგიურად მიმდინარეობს ის ქიმიური პროცესები, რომლებსაც ქარხნულ წარმოებაში სპეციალური დანადგარები და დანამატები სჭირდება. სანამ ღვინო დადულდება, მას ხშირი დარევა სჭირდება, დღეში ოთხჯერ-ხუთჯერ. დუდილის დასასრულს ყურძნის წიპნები, ჭაჭა და კლერტი დაძირვას იწყებს და ქვევრის ფსკერზე გროვდება. წნევის ზემოქმედებით წიპნას ლეჭი გადაეფარება, რის შედეგადაც წიპნა და ღვინო ერთმანეთისაგან განცალკევდება.

საქართველოს მეღვინეობის ერთ-ერთ უმთავრეს რეგიონში, კახეთში ქვევრები მარანშია ჩაფლული. მარნები კი აქ ნამდვილად საუცხოოა. ზოგ მათგანს თავისი სიძველისა და უნიკალურობის გამო მუზეუმის სტატუსიც კი აქვს მიანიჭებული. საერთოდ, კახეთი არქეოლოგიური მასალით მეტად მდიდარია. ნებისმიერ ეზოში ბარის ერთი დარტყმა და შეიძლება, უძველესი ქვევრი ან ბარძიმი (მაღალფეხიანი სასმისი) იპოვოთ.

დასავლეთ საქართველოში კი ღვინოს ჰერმეტიკად დახურულ ჭურჭლებში (ქვევრები) ღია ცის ქვეშ ინახავენ. აქური ყურძნის ჭიშები კახურ რქანი თელსა და საფერავს არაერთი ჩამოუვარდება. ისინი თავიანთი სიმსუბუქითა და გემოს სიმდიდრით გამოირჩევიან. დასავლეთის ღვინო განსხვავდება აღმოსავლურისგან. თუ ქართლსა და კახეთში ცხელი და მშრალი ჰავაა, შავი ზღვის სანაპიროს რეგიონებში კლიმატი ნოტიოა, რაც თავის ზეგავლენას ახდენს ღვინის გემოვნურ თვისებებზე.

მეღვინეობაში გამოჩენილი სიტყვა ეთქმის მაღალმთიან რეგიონს - რაჭას, რომელიც დასავლეთ საქართველოში მდებარეობს. რაჭა ცნობილი ქართული ღვინის „ხვანჭკარას“ სამშობლოა. ხვანჭკარა მზადდება ორი ჭიშის ყურძნის - ალექსანდროულისა და მუჭურეთულის შერევით. უნიკალური და თვითმყოფადი ღვინო „ხვანჭკარა“ მხოლოდ იმ ყურძნისგან დგება, რომელიც მთელ საქართველოში მხოლოდ რაჭაში, სოფელ ხვანჭკარასთან მდებარე ერთ პატარა სპეციფიკურ მიკროზონაში მოდის. ამ მიკროზონის ფართობი სულ რაღაც 360 ჰექტარია. შესაბამისად, შემზღვეულია ყურძნის რაოდენობა, ფასი კი - მაღალი.

საქართველოში ყველაზე გვიან როველი რაჭაში, შემოდგომის მიწურულს იწყება.

საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ღვინის დაყენების ტექნოლოგიაც განსხვავებულია. კახეთში ალუკოლოურ დუდილში მონანილეობს ჭაჭის მთლიანი რაოდენობა, ღვინის დაყენების იმერული წესი კი გულისხმობს სანახელიდან ქვევრებში ჩასხმულ ტკბილს დამატებული არა ჭაჭის მთლიანი რაოდენობა, არამედ მაქსიმუმ ერთი მესამედი ნაწილი.

საქართველოში აგრეთვე არსებობს ქვევრის ღვინის გამორჩეული სახეობა - მონასტრის, ე.წ. ზედაშის ღვინო. იგი არის წითელი ღვინო, რომელსაც საეკლესიო რიტუალების დროს გამოიყენებენ.

დღესათვის, ყველაზე ფართოდ კვერცხისებური ფორმის ქვევრები გავრცელებულია. ქვევრის ტევადობა რამდენიმე ასული ლიტრიდან იწყება და რამდენიმე ტონას აღწევს. განსაკუთრებით დიდი ზომის ქვევრებით კახეთი გამოირჩევა, სადაც შესაძლოა 6-8 ათასი ლიტრის ტევადობის ქვევრების ნახვაც. ყველაზე გავრცელებული 1-2 ტონიანი ქვევრებია.

საქართველოში ქვევრის ღვინოს თითქმის ყველა ღვინის კომპანია აწარმოებს. ქვევრის ღვინის წარმოებით, საქართველოს გარდა, ბოლო დროს სხვა ქვეყნებიც დაინტერესდნენ. აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში, ექსპორტზე სულ უფრო მეტი ქართული ქვევრის ღვინო გადის, მათ შორის ისეთ ტრადიციულ ღვინის ქვეყნებში, როგორებიც იტალია და საფრანგეთია.

ქართული ღვინის უნიკალურობას გამორჩეული მიკროკლიმატის, ნიადაგისა და დაყენების ტრადიციული მეთოდების გარდა, ქართული ვაზის ენდემური ჭიშებიც განაპირობებს; ასეთი კი დღეს საქართველოში 500-ზე მეტია. რამდენიმე მათგანი ათწლეულების მანძილზე დაკარგულად ითვლებოდა, მაგრამ ბოლო ხანებში მათი მოძიება და ხელახლა გაშენება მოხერხდა.

ვაზისა და ღვინის კულტურის ისტორია მჭიდროდაა დაკავშირებული ქართველი ერის ისტორიასთან. ვაზისა და ღვინისადმი განსაკუთრებული სიყვარული გამოხატულია ქართულ კულტურაში, ტრადიციულ წეს-ჩვეულებებში, არქიტექტურაში, ორნამენტში, ჭედურობაში, მხატვრობაში, პოეზიაში, სიმღერასა და ხელოვნების სხვა დარგებში.

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კოლექციებში დაცულია ძვ. წ IV ათასწლეულის მეორე ნახევრიდან ძვ.წ IV საუკუნის ჩათვლით დათარიღებული საქართველოს სხვადასხვა ტერიტორიაზე აღმოჩენილი ყურძნის საწური ჭურჭელი - სანახელი, სუფრის საღვინე ჭურჭელი და სასმისები - ხელადები, ფიალები, ჭინჭილები, ყანწები და სხვა.

ყოველივე ზემოაღნიშნული ადასტურებს, რომ მევენახეობასა და მეღვინეობას საქართველოში უსოვარი დროიდან მისდევნენ.

ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმება (DCFTA)

(გარეძელება. დასაწყისი იხილეთ გაზეთის წინა ნომრებში)

მონიტორინგი

ბაზრის მონიტორინგი არის სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმი, რომლის დროსაც ხორციელდება წინასწარ დაგეგმილი დაკვირვებები და გაზომვები განსაზღვრულ მოთხოვნებთან სურსათის შესაბამისობის შესაფასებლად.

მონიტორინგის დროს მაკონტროლებელი ორგანოს თანამშრომელი იღებს პროდუქტის ნიმუშს საცალო ვაჭრობის ობიექტზე. ნიმუში იგზავნება აკრედიტებულ ლაბორატორიაში ანალიზისთვის. მონიტორინგის დროს მონმდება სურსათის უვნებლობის მაჩვენებლებისა და ეტიკეტის შესაბამისობა განსაზღვრულ მოთხოვნებთან.

მონიტორინგის გეგმა დგება სახელმწიფო კონტროლის წლიური პროგრამის ფარგლებში, რომლის შემუშავებისას გათვალისწინებულია წინა წლებში მოსახლეობაში მოხამების, ნაწარმის ინფექციების, ეპიდემიების, სხვა საკვებისმიერი მასობრივი დაავადების გაჩენის შემთხვევები, საკვების მიკრობიოლოგიური, ქიმიური ან ფიზიკური, ასევე, გარემოს დაბინძურების, მომხმარებელთა მოტყუებისა და შეცდომაში შეყვანის შემთხვევები და მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ განხორციელებული საქმიანობის შედეგებითი ანალიზი.

გედამხედველობა

გედამხედველობა არის სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმი, რომლის დროსაც ხორციელდება დაკვირვება სურსათის განადგურებაზე, ბაზარზე განთავსების აღკვეთაზე, ბაზრიდან და მომხმარებლისგან გამოთხოვაზე, მითითებების შესრულებაზე.

დოკუმენტური შემოწმება

დოკუმენტური შემოწმება არის სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმი, რომლის დროსაც დამოუკიდებლად, ან სახელმწიფო კონტროლის სხვა მექანიზმებთან ერთად, ხორციელდება დოკუმენტების შემოწმება.

სურსათის ნიმუშის აღება

ნიმუშის აღება არის სახელმწიფო კონტროლის მექანიზმი, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს ინსპექტირების, გედამხედველობის, მონიტორინგის დროს ან დამოუკიდებლად, რომლის დროსაც ხორციელდება ორგანოლეპტიკური, მიკრობიოლოგიური, პარამიტოლოგიური, ტოქსიკოლოგიური, ფიზიკურ-ქიმიური, რადიოლოგიური, დაავადებების ან/და სხვა მაჩვენებლების გამოკვლევა, რათა განისაზღვროს ჯანმრთელობისა და სიცოცხლისათვის მოსალოდნელი რისკი.

ნიმუშს იღებენ ორ ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი იგზავნება ლაბორატორიაში, ხოლო მეორე, რეფერენტული ნიმუშის სახით, ინახება მაკონტროლებელ ორგანოში. ბიზნესოპერატორის მოთხოვნის შემთხვევაში, ნიმუში, ნაცვლად ორისა, შესაძლებელია აღებულ იქნეს სამ ეგზემპლარად, რომელთაგან ერთი რჩება ბიზნესოპერატორთან.

ისეთი სურსათის ნიმუში, რომელიც განკუთვნილია ბაქტერიოლოგიური ან მიკრობიოლოგიური გამოკვლევისათვის, აღებულ უნდა იქნეს სტერილურად და მოთავსდეს სტერილურ ტარაში ან გაიგზავნოს ლაბორატორიაში

თავისი შეფუთვით. ლაბორატორიისთვის გადაცემამდე აუცილებელია ნიმუშის შენახვის სათანადო პირობებისა და ვადების დაცვა.

ნიმუში უნდა შეიფუთოს სუფთა, სითხეგაუმტარ, პერმეტულად დახურულ ჭურჭელში/მასალაში, ნიმუშის თვისებების შენარჩუნების გათვალისწინებით და დაილუქოს. ლუქის ან/და შეფუთვის მთლიანობის დარღვევის შემთხვევაში, ნიმუში მიიჩნევა უვარგისად.

ნიმუშის დალუქვისას, ბიზნესოპერატორის ხელმძღვანელის ან წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირის მოთხოვნის საფუძველზე, დასაშვებია ნიმუშის შეფუთვაზე დატანილ იქნეს მისი ხელმოწერა ან კომპანიის ბეჭედი. მნიშვნელოვანია, რომ შესაძლებელია ნიმუში, რომლის აღებაც და დატოვებაც შეიძლება მოითხოვოს ბიზნესოპერატორმა, მას შეუძლია თავად გამოიკვლიოს შესაბამის ლაბორატორიაში, თუ ეჭვი ეპარება მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ გაგზავნილი ნიმუშის გამოკვლევის შედეგების სისწორეში.

ნიმუშის აღების წესი მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც მისი ლაბორატორიული გამოცდის შედეგა შეიძლება გახდეს სანარმოო პროცესის შეჩერების და ბიზნესოპერატორის დაჯარიმების საფუძველი. ეს მოხდება, თუ სურსათი მიჩნეული იქნება მავნებლად და იგი პირდაპირ საფრთხეს უქმნის ადამიანის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას, ხოლო ამ საფრთხის სათანადო დონემდე შემცირება ან აღმოფხვრა შეუძლებელია კონკრეტული სანარმოო პროცესის დროებით შეჩერების გარეშე.

თუ ლაბორატორიული გამოცდის საფუძველზე სურსათი მიიჩნევა მავნებლად, მას განადგურებს თავად ბიზნესოპერატორი, რომელიც თანამშრომლობის შედეგად დადგენილი პირობების დაცვით.

სახელმწიფო კონტროლის განხორციელებისას ან რისკის ანალიზის შედეგად მოპოვებული სამწარმოო საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაცია არის კონფიდენციალური, გარდა კანონით განსაზღვრული შემთხვევებისა. უფლებამოსილმა მოხელემ, ასევე, არ უნდა გაავრცელოს საეჭვო, გადაუმოწმებელი ან/და მცდარი ინფორმაცია.

სურსათში პესტიციდების ნარჩენების დასაშვები მაქსიმალური ზღვარი

სურსათში პესტიციდების ნარჩენების დასაშვებ მაქსიმალურ ზღვარს ადგენს ევროპარლამენტისა და ევროსაბჭოს რეგულაცია 396/2005. მისი განსაზღვრებით, საჭიროზე მეტი რაოდენობით გამოყენებული პესტიციდები საფრთხეს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას და სიცოცხლეს, ვინაიდან ზედმეტად გამოყენებული პესტიციდი სურსათში აისახება როგორც ნარჩენი, რომელიც წარმოადგენს საფრთხეს სურსათის მომხმარებლებისათვის.

რეგულაციით დადგენილია მცენარეთა დაცვის საშუალებებით გამოწვეული ნარჩენების მაქსიმალური ზღვრები, რომელიც ვრცელდება მთელ ევროკავშირის ბაზარზე და საერთოა მისი ყველა წევრისათვის.

პესტიციდების ნარჩენები გულისხმობს ნარჩენს, მათ შორის, აქტიურ ნივთიერებას, მეტაბოლიტებს, აქტიური ნივთიერების რეაქტიულ ან/და დანაწევრებულ პროდუქტს, ხოლო მისი მაქსიმალური დასაშვები ზღვარი წარმოადგენს პესტიციდის ნარჩენის დადგენილ კონცენტრირებულ/ერთობლივ დონეს საკვებში ან საკვებზე.

თუ რეგულაციის დანართი I-ით გათვალისწინებული სურსათი, რომლისთვისაც დადგენილია მაქსიმალური დასაშვები ზღვრები, არ აკმაყოფილებს დანართი II-ით და დანართი III-ით განსაზღვრულ ნარჩენების მაქსიმალურ ზღვარს, მაშინ ის არ შეიძლება განთავსდეს ევროპის ბაზარზე. ასევე, დაუშვებელია მისი გადამუშავება ან განზავების მიზნით შერევა იმავე ან სხვა სურსათთან. თუ დანართი II-ით და დანართი III-ით არ არის განსაზღვრული კონკრეტული მაქსიმალური ზღვარი, ან დანართი IV-ით არის დადგენილი აქტიური ნივთიერება, მაშინ იგი შეადგენს 0,01 მგ.-ს 1 კგ. სურსათში.

პირველადი წარმოების სექტორში, მოსავლის აღების შემდგომ, დასაშვებია სურსათის ფუმიგანტებით დამუშავების შედეგად აქტიური ნივთიერების ზღვრული დონის გადაჭარბება, თუ ასეთი სურსათი არ იქნება მოხმარებული მოკლე დროში. ამას გარდა, უნდა არსებობდეს კონტროლის სისტემა, რომ ასეთი სურსათი არ მიეწოდოს საბოლოო მომხმარებელს მანამ, სანამ ნარჩენების დონე არ მოექცევა დადგენილ ფარგლებში. ასეთ შემთხვევაში აუცილებელია წევრი ქვეყნებისა და ევროკომისიის ინფორმირება.

თუ გადამუშავებული და განზავებული სურსათისთვის არ არის დადგენილი ზღვარი, მაშინ ეს იგივეა, რაც ნედლეულისთვის, იმის გათვალისწინებით, რა ცვლილებებსაც განიცდის პესტიციდების ნარჩენები გადამუშავებისას და განზავებისას. მაგალითად, თუ ვაშლში აქტიური ნივთიერების, Mancozeb-ის (Dithiocarbamate-ის ჯგუფის Maneb-ისა და Zineb-ის კომბინაციის არასინთეტიკური ფუნგიციდი, რომელიც გამოიყენება მრავალი სოკოვანი დაავადების წინააღმდეგ) მაქსიმალური დასაშვები ზღვარია 5 მგ., ხოლო ვაშლში მისი შემადგენლობა აჭარბებს ამ დასაშვებ ზღვარს (მაგ. შეადგენს 6 მგ.-ს), მისი გამოყენება დასაშვებია ჯემის დასამზადებლად, თუ ჯემის მისაღებად საჭირო დამუშავების შედეგად საბოლოო სურსათში აქტიური ნივთიერება შემცირდება 5 მგ.-მდე (მაგალითად, თერმული დამუშავების შედეგად).

პესტიციდების ნარჩენების სახელმწიფო კონტროლი

სახელმწიფო კონტროლის განხორციელება პესტიციდების ნარჩენების დასაშვები მაქსიმალური ზღვრის მიმართ არის სავალდებულო ევროკავშირის წევრი ყველა ქვეყნისათვის. ასეთი კონტროლი უნდა მოიცავდეს ნიმუშების აღებას და კვლევას. კვლევის დროს უნდა დადგინდეს პესტიციდის სახეობა და მისი შესაბამისი ნარჩენის დონე სურსათში. ასეთი კონტროლი, ასევე, შეიძლება ხორციელდებოდეს მომხმარებლებისთვის სურსათის მიწოდების ადგილებში.

ევროკავშირის ყველა ქვეყანამ, სახელმწიფო კონტროლის ადრე განხორციელებული პროგრამების შედეგების გათვალისწინებით, უნდა აიღოს საკმარისი რაოდენობის ნიმუშები, რათა შედეგები განზოგადდეს მთელი ბაზრის მიმართ. ლაბორატორიები, რომლებიც ახორციელებენ პესტიციდების ნარჩენების ანალიზს, უნდა მონაწილეობდნენ ევროკომისიის მიერ ორგანიზებულ შესაბამისობის დადგენის ტესტირებაში.

პესტიციდების ნარჩენებთან დაკავშირებით ევროკავშირის წევრმა ქვეყნებმა უნდა განახორციელონ ყოველწლიურად განახლებადი მრავალწლიანი კონტროლის პროგრამა, რომელიც დაფუძნებული უნდა იყოს რისკის შეფასების კრიტერიუმებზე.

პესტიციდების ნარჩენების დასაშვები მაქსიმალური ზღვარი სურსათის სახეობების მიხედვით

სურსათში პესტიციდების ნარჩენების დასაშვები მაქსიმალური ზღვარი სურსათის ცალკეული სახეობისათვის, რომელიც განსაზღვრულია რეგულაციის დანართი I-ით, დადგენილია ცალკეული აქტიური ნივთიერების მიხედვით. შესაბამისად, დანართით გათვალისწინებული ინფორმაცია არის მატრიქსული და კომპლექსური, რომელიც ანბანის მიხედვით დალაგებული აქტიური ნივთიერებებისთვის ადგენს კონკრეტული სურსათის სახეობის ან მისი ჯგუფის დასაშვებ ზღვრულ ნორმას.

იმის დასადგენად, თუ პესტიციდების ნარჩენების რა ზღვრული ნორმებია დაშვებული, მაგალითად, ვაშლისათვის, გამოყენებული უნდა იყოს რეგულაციის დანართები II და III. ყველა განსაზღვრული აქტიური ნივთიერებისთვის ნარჩენების ზღვრული დონე დადგენილია 1 მგ.-ის ოდენობით 1 კგ.-ზე. ვაშლისათვის დადგენილი პესტიციდების ნარჩენების მაქსიმალური ზღვრული ნორმა, 457 აქტიური ნივთიერების მიმართ.

იმის გათვალისწინებით, რომ თავად რეგულაცია არის საკმაოდ კომპლექსური და მასში შეტანილია მრავალი ცვლილება, რეკომენდებულია, რომ ბიზნესოპერატორებმა გამოიყენონ ევროკომისიის პესტიციდების ბაზა, რომელიც მოიცავს რეგულარულად განახლებად ინფორმაციას სურსათის სახეობების, პესტიციდების ნარჩენებისა და მათი მაქსიმალური ზღვრული დონეების შესახებ. ამასთან, ბაზა საშუალებას იძლევა, საჭირო ინფორმაციის ადვილად მიკვლევადობის მიზნით, მონაცემები გაიფილტროს როგორც სურსათის სახეობების, ასევე პესტიციდების აქტიური ნივთიერებების მიხედვით.

ევროკავშირის პესტიციდების ბაზა განთავსებულია შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე: http://ec.europa.eu/sanco_pesticides

(გარეძელება იხილეთ მომდევნო ნომერში)

ატმის წარმოების საინვესტიციო შესაძლებლობები

საქართველოში ატმისწარმოება, ძირითადად, მცირე ფართობის ბაღებში ხორციელდება. ატმის ბაღების უმეტესი ნაწილი ვახეთსა და შიდა ქართლშია გაშენებული. საერთაშორისო ბაზრებზე ქართული პროდუქციის კონკურენტულობაზე უარყოფით გავლენას ახდენს მოსავლის აღების, პირველადი დამუშავებისა და შენახვის არსებული პრაქტიკა.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო 15 წლის განმავლობაში, ატმის ბაღების ფართობები და წარმოება მნიშვნელოვნად გაიზარდა.

ბაზარზე ადგილობრივი ატმის მიწოდება ხორციელდება ივნისიდან ოქტომბრამდე. აღნიშნული სექტორის განვითარების ძირითად გამომწვევებს წარმოადგენს ხარისხის გაუმჯობესება, შეფუთვის, შემნახველი, გადამამუშავებელი და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება.

საინვესტიციო შესაძლებლობები

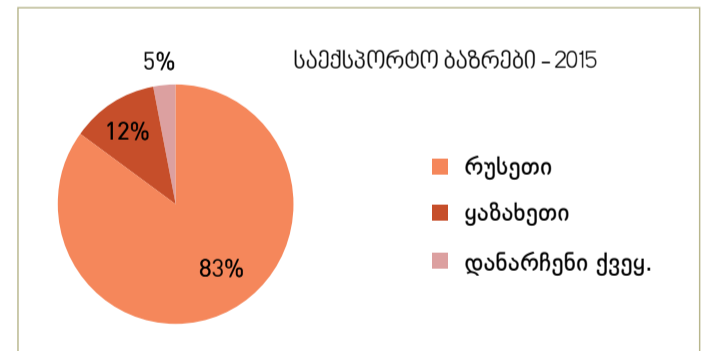
- ნერგების წარმოების განვითარება
- წარმოების საშუალებების მიწოდება (მცენარეთა დაცვის საშუალებები, სასუქები, სარწყავი სისტემები და სხვა)
- ტექნოლოგიებისა და მონაცემების მიწოდება კლიმატკონტროლირებადი სასაწყობო მეურნეობებისთვის
- სასოფლო-სამეურნეო მანქანა-დანადგარებისა და ხელსაწყოების მიწოდება
- გადამამუშავებელი მონაცემებისა და ტექნოლოგიების მიწოდება
- სატვირთო გადაზიდვების მომსახურების მიწოდება, რომელიც აღჭურვილია კლიმატკონტროლირებადი სისტემებით
- ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენებით ატმის ბაღების გაშენება
- დამატებითი ღირებულების შესაქმნელად მომსახურების მიწოდება
- პირველადი და გადამამუშავებული პროდუქციისთვის შესაფუთი მასალების წარმოება (ყუთები, ქილები და სხვა)

ბაზრები

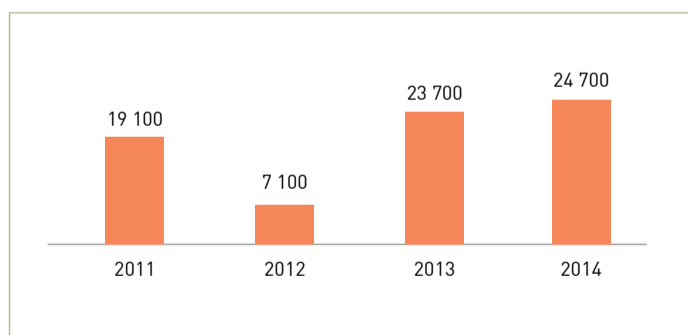
დარგვის და მოსავლის აღების კვირბუდე

თვეები	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
დარგვა			■	■	■						■	■
მოსავლის აღება						■	■	■	■	■		

ძირითადი საექსპორტო ბაზრები

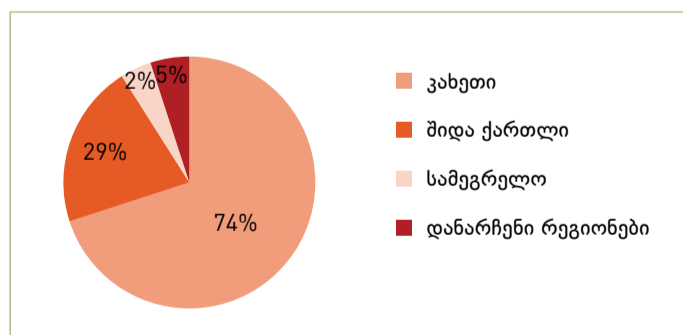

წარმოება წლების მიხედვით (ტონა)

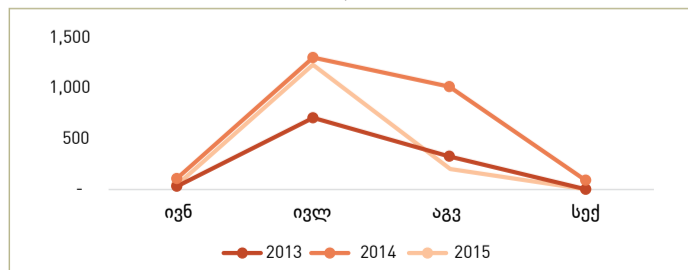
წყარო: სასტატი

წარმოება რეგიონების მიხედვით

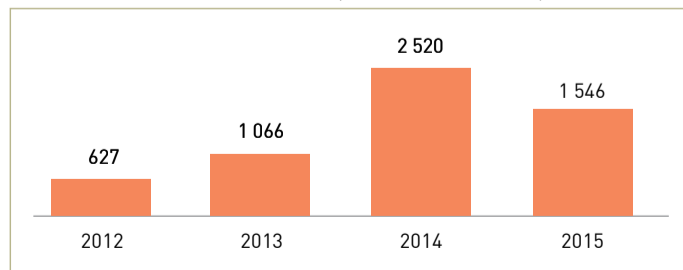
წყარო: სასტატი

ექსპორტი თვეების მიხედვით (1000 აშშ დოლარი)

წყარო: სასტატი

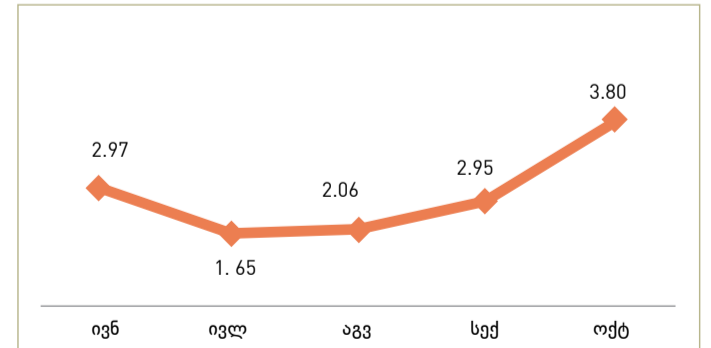
ექსპორტი წლების მიხედვით (1000 აშშ დოლარი)

წყარო: სასტატი

წყარო: სასტატი

საქართველოში საბაზრო ფასები თვეების მიხედვით - 2015 (ლარი/კგ)

წყარო: სასტატი

ფინანსური მაჩვენებლები*	
ფართობი (ბაღი)	1 ჰა
საწყისი საინვესტიციო კაპიტალი	10 490 ლარი
უკუგების პერიოდი	მე-6 წელი
IRR (8 წელი)	24 %

* მაჩვენებლები ეყრდნობა პირობით გათვლებს და განაგარიშებულია 2015 წლის იანვარ-თებერვალში არსებული მონაცემების საფუძველზე